

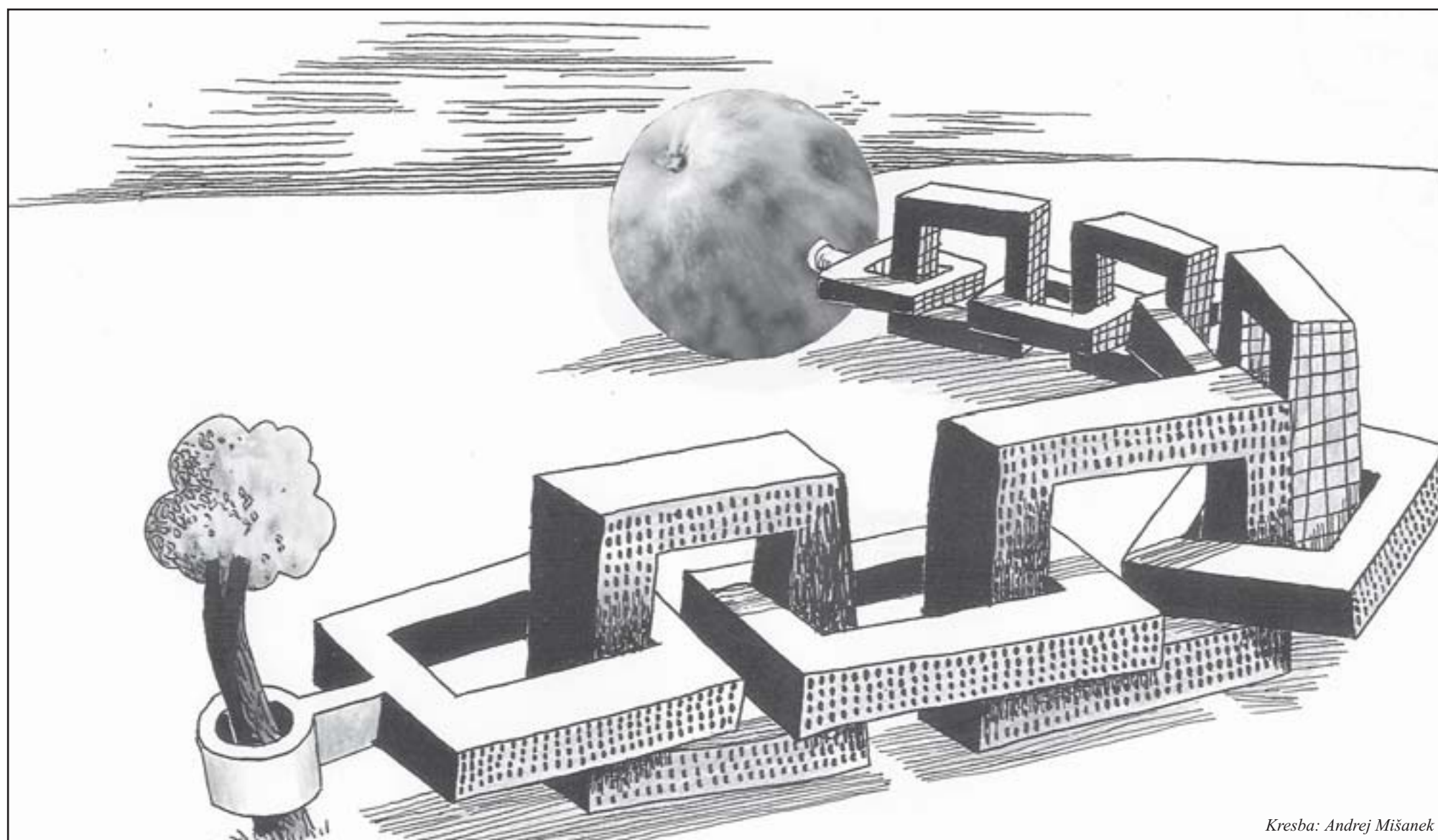
KULTÚRA

ROČNÍK XX. – č. 10

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

17. MÁJA 2017

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Kresba: Andrej Mišanek

Výrazom „faux pas” sa označujú nevhodné a netaktné poznámky, výroky alebo činy, ktorých sa dopúšťajú diplomati (i obyčajní ľudia) omylom, ale niekedy aj z neskúsenosti a z neznalosti situácie. V posledných dňoch sme boli svedkami takejto faux pas (prešľapu) aj na Slovensku. Diplomatický reprezentant Izraela, J. E. Zvi Aviner Vapni verejne prejavil svoje pohoršenie nad určitými udalosťami v slovenskom verejnom živote.

Podľa správy v denníku Pravda („Izrael je zdesený zo seminára o Tisovi“), pán veľvyslanec s „veľkým zdesením” reagoval na seminár, ktorý bol „venovaný životu a osobnosti prezidenta Slovenského štátu a odsúdeného vojnového zločínca Jozefa Tisa... Sme nesmierne sklamaní a prekvapení, že Univerzita Komenského sa tiež priamo podieľa na organizovaní tohto seminára,” píše sa v stanovisku veľvyslanca, ktorý poukazuje na to, že „dnes, 24. apríla, je oficiálny Spomienkový deň výročia holokaustu v Izraeli. V Izraeli si pripomínáme pamiatku šiestich miliónov Židov, ktorí boli zavraždení nemeckými nacistami a ich

Faux pax...

spojencami, medzi ktorými bolo aj 100-tisíc slovenských Židov“.

Veľvyslanecovo stanovisko veľmi pohotovo šírili aj ostatné slovenské médiá.

K téme sa pán veľvyslanec opäť vrátil v dlhšom rozhovore, ktorý poskytol redaktorovi internetovej stránky Parlamentné listy, kde povedal: „Som veľmi, veľmi znepokojený. Pred pár dňami som reagoval na seminár organizovaný Katolíckou cirkvou a podporovaný Komenského univerzitou v Bratislave, ktorý sa konal v Nitre a bol venovaný životu Jozefa Tisa.

Pokiaľ poznáte doktora (Martina) Lacka, ktorý na tejto akcii vystúpil a prednášal, tak je to človek, ktorý sa snaží vykladať dejiny po svojom a heroizovať osobu Jozefa Tisa. Pritom pán Lacko je aj oficiálne prepojený na LSNS.

Takže áno, sme veľmi znepokojení

a myslíme si, že je to viacstupňový a predovšetkým nebezpečný vývoj. Úplne v prvom rade sme veľmi smutní, keď vidíme v slovenskom parlamente sedieť antisemitskú a neofašistickú stranu.

Druhá vec je, že takáto parlamentná strana tak vlastne dáva legitimitnosť názorom, ktoré boli povedzme pred desiatimi rokmi neakceptovateľné. Avšak teraz, keď je pán Kotleba v parlamente, tak táto antisemitská rétorika má voľný priechod.

A jeho vplyv i sila rastú, lebo ľudia nepoznajú alebo nechápu historické súvislosti. Navyše ľudia nevenujú dostatočnú pozornosť skutočným príbehom, ktoré sa v priebehu 2. svetovej vojny udiali. No a keď budú postavy ako práve Tiso vykresľované ako hrdinovia, je to nebezpečné balansovanie na tenkom ľade... Vrátim sa však ešte

raz k spomenutému kňaz-skému semináru. Viete, túto akciu organizoval a zastrešoval nitriansky biskup, teda oficiálny a dôležitý člen Katolíckej cirkvi na Slovensku. A treba tiež dodať, že Tiso sa pre svoje politické aktivity dostával do sporov aj s Vatikánom. A toto je veľmi vážny problém, keď cirkev obhajuje vojnového zločínca, ktorým Tiso je a podľa toho by aj mal byť vykresľovaný.”

Čo k tomu povedať?

Nuž, v prvom rade iba toľko, že zodpovednou úlohou veľvyslanca je reprezentovať svoj štát v cudzine, pozorovať vývoj udalostí a objektívne o nich referovať svojmu ministrovi zahraničia.

Rozhodne však nemá príkaz miešať sa do vnútornej politiky, alebo verejne kritizovať politickú scénu v hostiteľskom štáte.

(Pokračovanie na 9. strane)

FRANTIŠEK VNUK

V tomto čísle sa zbehli dva veľké materiály týkajúce sa Ruska. Pokus o výklad Fatimského zjavenia a rozhovor s odvážnou ruskou spisovateľkou Jelenou Čudinovou. Neorganizoval som toto stretnutie. Prosto tak sa stalo, ako sa stáva v živote všeličo. Neraz sa mi prihodí, že nad niečím úporne rozmýšľam, a odrazu sa ku mne začínajú zbíhať podnety zvonka ako holuby.

Študoval som v Moskve na prelome sedemdesiatych a osemdesiatych rokov. A musím ubezpečiť všetkých rusofóbov, že neľutujem. Neľutujem už iba preto, že som mohol počúvať ľudí, akých si hodno

návšteve Košíc som spoznal ľudí svätého života z košickej podzemnej Cirkvi. Odvtedy som sa stal „pašerákom“ Svätého písma. Trikrát ročne som viezol do Moskvy dva plné kufre Biblií. Nedávno som sa to pokúšal prerátať na kusy podľa rozmeru kufrov a belgických vydaní ruského prekladu Svätého písma. Vyšiel mi počet okolo tritisíc. Nemôžete si predstaviť ten hlad po Evanjeliu, aký v Rusku vtedy bol! Dá sa povedať, že práve odo mňa mali ruskí spisovatelia v rukách Dobrú zvesť. Po desaťročiach, keď vynasli facebook, som sa dozvedel, že malé vydanie Svätého písma poputovalo až do Je-

O Rusku

TEODOR KRIŽKA

vážiť a ktorí vás posunú tak ďaleko, že potom po návrate domov máte problém zaradiť sa do nášho neraz takého provinčného kontextu. Vôbec prvú prednášku mal profesor Konstantin Kedrov, filozof a básnik, navrhovaný na Nobelovu cenu za literatúru, obdivovateľ a interpretátor veľkého mysliteľa Pavla Florenského, potomok šľachtického rodu Čeliščevovcov. Jeho úplne prvá veta, ktorú predniesol s očami upretými k plafónu, znela: „Priatelia, prosím vás, aby ste odtiaľ zabudli všetko, čo vás učili! Inak mi neporozumiete!”

Prednášal nám predmet „ústna ľudová tvorba“, ale boli to syntetické prednášky o duchovnej skúsenosti ľudstva. Odborne pomenovával všetko, čo som intuitívne nachádzal celé detstvo v styku s prírodou a hľadaním našich koreňov, i pod vplyvom spisovateľov a filozofov môjho detstva - Ernsta Thompsona Setona, Thoreaua a Emersona. Keď potom nastal čas zápočtu, prihlásil som sa o verejný prejav a profesor Kedrov za tento môj príhovor od radosti udelil zápočet automaticky celému ročníku.

A potom nastalo moje obrátenie, a diali sa veľké veci, práve tak, ako sa dejú, keď myslím na Kultúru alebo na svoje básne. Hneď prvú nedeľu po obrátení som vystúpil úplnou náhodou z metra na vtedajšej stanici Dzeržinskaja. Stál tam na námestí obrovský pomník „železného Felixa“. Za ním sa týčila budova sídla KGB a väznica, z ktorej málokto vyšiel živý. Pustil som sa uličkou, ktorá má krásny názov Malá Lubjanka. Zo všetkých strán na mňa mierili kamery. Ale tie ma prestali zaujímať v okamihu, keď som v malom parčíku po pravej ruke uvidel kostol. Vošiel som dnu. V spovednici sedel kňaz. Kľakol som si a spovedal sa po rusky. Ale kňaz spozoroval môj akcent, opýtal sa, odkiaľ som, a požiadal ma, aby som sa spovedal po slovensky. Bol to otec Stanislav Mazejka, Poliak litovského pôvodu. A tu sa musím pristaviť. Pretože práve otec Mazejka sa spomína v najnovšom románe Jeleny Čudinovej „Pobediteli“. Román je o tom, ako by vyzeralo Rusko a celý svet, keby nezvíťazili bolševici. A otec Stanislav je v tomto románe kardinál...

Reťaz malých zázrakov sa odvtedy nezastavila. Hneď pri prvej

ruzalema a leží na nočnom stolíku môjho spolužiaka, básnika a dramatika, ktorý sa do Izraela presťahoval aj s rodinou roku 1990.

Ale vráť sa k vete: „Zabudnite všetko, čo vás doteraz učili!“ Áno, táto veta poznamenala celý môj život. Pochopil som, že všetko je inak. Že sú v jedinom ľudstve vlastne dve civilizácie: civilizácia ducha a civilizácia moci a peňazi. Pochopil som to strašné utrpenie, ktoré pred sto rokmi postihlo Rusko, keď ho doslova prepadlo niečo podobné ako dnes Sýriu tzv. Islamský štát, teda banda hrdlovcov, a spáchalo jeden z najväčších zločinov ľudstva. Mohlo sa tak stať iba za všeobecného mlčania Západu, ktorého inteligencia blúznila o raji na zemi a očakávala jeho začiatok v Rusku. Kto nepozná súvislosti, môže si myslieť, a nakoniec to aj tvrdia všetci rusofóbi, že nositeľom bolševizmu boli Rusi. Nie. Celkom nedávno prezident Putin povedal, že 85% popredných bolševikov nemalo s ruským národom nič spoločné. Zato mali mnoho spoločné s Britániou a jej bankami ako aj Nemeckom, ktoré umožnilo ich bezpečnú prepravu do Petrohradu, mimochodom projektovaného kedysi ako Nový Amsterdam, teda nové centrum slobodomurárstva, ezoteriky a okultizmu, práve tak ako Washington.

Bolševici, hlavne Trockij, však získavali aj finančnú podporu od strojcu genocídy Arménov a Grékov - tureckého slobodomurára Ataturka, ktorý tieto prostriedky ulúpil svojim obetiam.

Dlho by som mohol písať o globálnych súvislostiach, v ktorých Rusko hrá významnú rolu nielen preto, že na jeho teritóriu sa nachádzajú veľké množstvá prakticky všetkých známych nerastných surovín, ale aj preto, že napriek sedemdesiatročnej genocíde si dokázalo zachovať živé korene kresťanstva a monarchizmu. Už som to raz písal, liberalizmus je cesta k rozpadu a zániku Ruska, pohanská diktatúra typu tej Stalinovej by skôr či neskôr privodila občiansku vojnu. Rusko môže prežiť iba ako kresťanská monarchia. Myslím si, že civilizácia ducha, aspoň jej zvyšky na Západe, by tomu mali napomôcť. Trebárs aj splnením Tretieho fatimského tajomstva.

Vyhlásenie

občianskej iniciatívy 2016

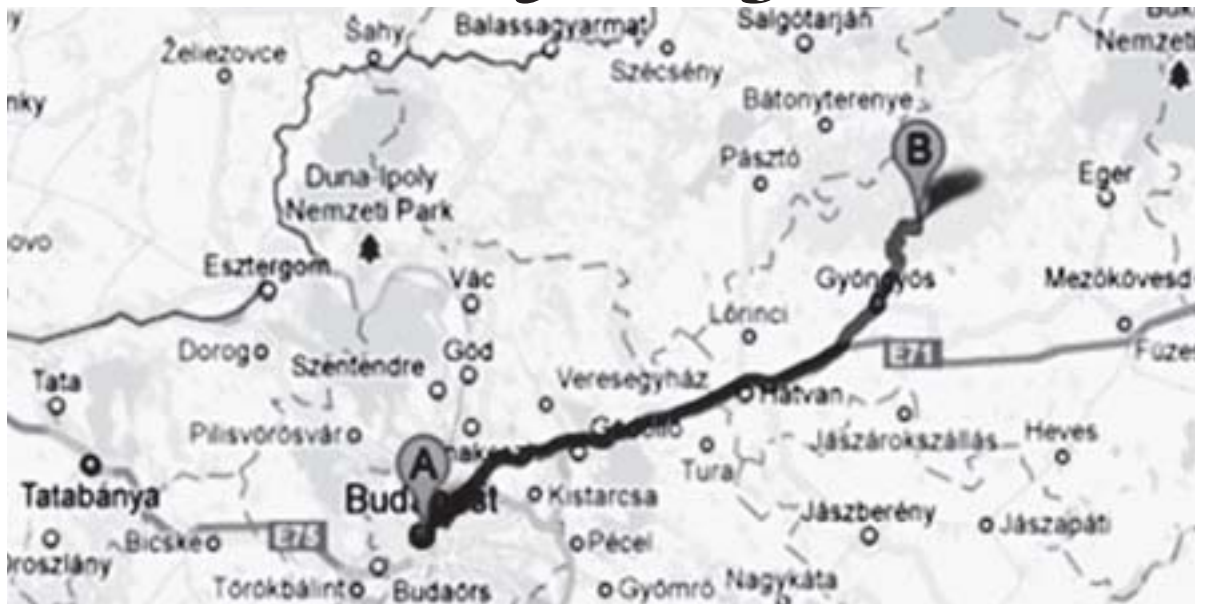
k 70. výročiu popravy prvého prezidenta Slovenskej republiky

Msgr. ThDr. Jozefa Tisu 18.4.1947 (Kultúra č. 9/2017) podporili:

RNDr. JOZEF HARCEK, dôchodca, občiansky aktivista
MARINA VJAZANKOVÁ, kresťanská a občianska aktivistka
Doc. FRANTIŠEK VNUK, historik
PhDr. JOZEF MIŽÁK, pedagóg
JUDr. JÁN MARCINKO, bývalý advokát, dôchodca
PaedDr. MÁRIA MARCINKOVÁ, učiteľka, dôchodkyňa
Genmjr.v.v. Ing. EMIL VESTENICKÝ, aktivista
Prof. PhDr. JOZEF ŠIMONČIČ, CSc, historik
Prof. Ing. JOZEF BAČA CSc., emeritný profesor STU
d. p. GABRIEL JURUŠ, katolícky kňaz
d. p. ThLic. Mons. IMRICH ŠIŠULÁK, katolícky kňaz
Dr. Darina Vergesová, M.A. slavistka a historička
Mgr. ANTON ČULEN, teológ, kresťanský aktivista
d. p. ThMgr. IGNÁC JURUŠ, katolícky kňaz
TEODOR KRIŽKA, básnik, šéfredaktor časopisu Kultúra
d.p. ThDr. JÁN KOŠIAR, katolícky kňaz
PhDr. ELENA ŠEBOVÁ, psychologička
JOZEF ŠIMONVIČ, umelec, recitátor
VLADIMÍR GREGOR, spisovateľ, filozof, knihovník
ANTON SELECKÝ, kresťanský aktivista, publicista

Mgr. SLAVOMÍR HROMADA, živnostník
Prof. MUDr. PETER MLKVY, CSc, lekár
RNDr. VALENTÍN ŠVIDROŇ, CSc., občiansky aktivista
Doc. Ing. JÁN DUDÁS, DrSc., fyzik a elektrotechnik
Prof. MUDr. FERDINAND KLINDA, lekár, koncertný organista
PhDr. ĽUBA KLINDOVÁ, psychologička
Mgr. ALOJZ GOLSKÝ, dôchodca
MUDr. MARTIN JANČUŠKA, kardiológ
Mgr. PETER KOZOLKA, učiteľ v penzii, národný aktivista
RNDr. JÁN KRÁL, dôchodca
Mgr. PETR KUBÍK, PhD., historik
PhDr. AUGUSTÍN JOZEF LANG, CSc., politik
MILAN MACKO, súkromný podnikateľ
Ing. ĽUBOMÍR MALIARIK, programátor
LADISLAV NEBUS, dôchodca, občiansky aktivista
RENÉ PAVLÍK, občiansky aktivista
PhDr. IVAN PIŠŤ, DrSc., vedec, lichenológ
Mgr. JÁN SCHULTZ, dirigent a hudobný publicista
VOJTECH TICHÝ, dôchodca
d.p. don VOJTECH ZEMAN, SDB, katolícky kňaz
BRANISLAV KARTIK, PhD., IT manažér

8. výstup na vrchol Matry 8. júla

Tento rok sa uskutoční už ôsmy ročník výstupu na najvyšší vrch pohoria Matra, na Modravú horu. Výstup sa uskutoční v sobotu 8. júla. Dátum sme zvolili tak, aby čo najmenej kolidoval s inými pamätnými dňami, najmä cirkevnými a na východnom Slovensku. Zároveň si výstup zachová väzbu na sviatok sv. Cyrila a Metoda.

Na vrchole sa stretneme od 12.00 - 13.00 hod. Až na vrchol (nadmorská výška: 1014 m) možno prísť autom alebo autobusom, parkovisko je pod vrcholom alebo asi 2 km nižšie v stredisku Mátraháza. Modravá hora (maďarský názov: Kékestető) je asi 100 km východne od Budapešti. Z Budapešti do Gyöngyösu vedie diaľnica, potom asi 10 km obyčajná asfaltka. Pre navigáciu v aute je cieľ Mátraháza.

Nezabúdajme, Matra patrí do trojvršia na našom štátnom znaku: Tatra – Matra – Fatra. Aspoň tak sa vžil názov trojvršia v našej národnej pamäti. Pripomínajme si Matru aspoň raz ročne kolektívnym výstupom. Pripájame mapku trasy od Budapešti.

Za organizačný výbor:
Ján Čarnogurský
jancarnogursky@slovanet.sk

Prošba k priaznivcom Kultúry

Veľmi pekne ďakujeme, že viacerí z vás reagovali na prosbu redakcie a podporili vydávanie nášho časopisu Kultúra. Prosíme, nepoľavujte v ušľachtilom úsilí, prispejte akoukoľvek čiastkou na číslo účtu vydavateľa Kultúry v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK690900000000170427664

(Pokračovanie
z predchádzajúceho čísla)

5. VYJADRENIE PRESEDNÍCTVA SLOVENSKEJ NÁRODNEJ RADY

Návrh Povereníctva spravodlivosti, spolu so žiadosťou Tisových obhajcov, s rozsudkom Národného súdu a s návrhom vedúceho obžaloby Dr. Rigana, predložil povereník spravodlivosti Dr. Ivan Štefánik predsedníctvu Slovenskej národnej rady dňa 16. apríla 1947 o 18.00 hod. Predsedníctvo sa s ním zaoberalo na svojom mimoriadnom zasadnutí ešte v ten istý deň. Prítomní boli: Dr. Jozef Lettrich ako predseda a štyria podpredsedovia: Karol Šmidke, Dr. Ivan Horváth, Andrej Cvinček a pplk. Milan Polák. Teda dvaja príslušníci Komunistickej strany Slovenska a traja príslušníci Demokratickej strany. Po krátkej diskusii došlo k hlasovaniu. Komunistickí podpredsedovia mali inštrukcie hlasovať proti udeleniu milosti, demokratickí členovia predsedníctva mali odporučiť milosť. Teda očakávalo sa odporúčenie v pomere 3:2. Ale keď došlo k hlasovaniu, za udelenie milosti sa vyjadril iba Dr. Lettrich a kanonik Cvinček. Tretí zástupca Demokratickej strany, pplk. M. Polák, sa zdržal hlasovania. Podľahol nátlaku odbojových zložiek a odmietol poslúchnuť inštrukciu vedenia Demokratickej strany. V svojom rozhodnutí zotrval aj potom, keď bol upozornený, že svojím postojom sa vlastne stavia na stranu komunistov. Výsledkom bolo, že návrh povereníka spravodlivosti nezískal podporu väčšiny Predsedníctva SNR. A tak dňa 16. apríla 1947, v neskorých večerných hodinách, bola žiadosť Povereníctva spravodlivosti predložená ministrom spravodlivosti v pražskej vláde Dr. Prokopovi Drtinovi bez akéhokoľvek vyjadrenia Predsedníctva SNR. Zápisnica z 11. zasadania Predsedníctva SNR sucho zaznamenáva: „Predsedníctvo SNR v zmysle ustanovenia bodu b) článku I., protokolu z 11. apríla 1946 uznáva sa predložiť návrh povereníka spravodlivosti vláde.“ (SNA, ÚP-SNR, kart. 6).

Na tomto mieste a v tejto chvíli bola Tisova žiadosť o milosť fatálne oslabená. Nerozhodnosťou predsedu SNR Dr. J. Lettricha, vierolomnosťou pplk. M. Poláka (ktorý sa po prevrate vo februári 1948 otvorene pridral ku komunistom) a agresívnou taktikou komunistických členov Predsedníctva SNR K. Šmidkeho a Dr. I. Horvátha sa zmarilo úsilie obhajcov a nádejné očakávania tisícov ľudí dobrej vôle, ktorí v skupinách i jednotlivo vyvíjali rozličné akcie na záchranu života Dr. Jozefa Tisu. Osud Tisovej žiadosti o milosť bol teraz v rukách pražskej vlády. Nedalo sa však očakávať, že žiadosť bude priaznivo posudzovať česká a komunistická vládna väčšina v Prahe, keď k nej nezaujala nijaké stanovisko slovenská demokratická väčšina v Bratislave.

6. STANOVISKO PRAŽSKEJ VLÁDY A ROZHODNUTIE PREZIDENTA DR. BENEŠA

Minister spravodlivosti, Dr. Prokop Drtina, ktorý mal návrh na omilostenie predložiť prezidentovi Benešovi s doporučením vlády, zanechal vo svojich pamätiach podrobný opis, ako česko-slovenská vláda žiadosť prijala a ako o nej rozhodovala v nočných hodinách dňa 16. apríla 1946. (Kapitola „Proč

a nebyl jsem tedy ničím vázán (tamže, s. 303).

Prezident Beneš bez otáľania potvrdil rozhodnutie vlády a ešte v ten istý deň, t. j. 16. apríla 1947, vydal toto vyhlásenie:

„Vláda ve svés chůzi dne 16. dubna 1947 usnesla nedoporučit, aby Jozefu Tisovi, odsouzenému Narod-

za Štátne zastupiteľstvo, Dr. Anton Vasek, za Miestny národný výbor, MUDr. Imrich Smolec a Dr. Vojtech Orovan, policajní lekári, Páter Hilár (Štefan Párik), duchovný, Imrich Hrivňák, správca väznice, František Nedavaška, za OVBNI, plk. František Janda a pplk. Rudolf Viktorín, za Povereníctvo vnútra – VII. odbor,

Popravou Dr. Jozefa Tisu starosti jeho protivníkov neskončili. Bezprostredným problémom bolo, čo s jeho mŕtvolou? Dr. Tiso pred svojou smrťou vyslovil žiadosť, aby ho pochovali v Bánovciach nad Bebravou, kde pôsobil ako kňaz takmer dvadsať rokov. Hoci je tradíciou, že posledné žiadosti po-

Rozsudok a poprava

K 70. výročiu justičnej vraždy prezidenta Dr. Jozefa Tisu

Tiso nedostal milosť?“ v knihe Československo – můj osud, II/2, Toronto 1982, s. 294-304)

V týchto svojich pamätiach Dr. Drtina píše, že rozhodnutie pražskej vlády neudelit milosť bolo vo veľkej miere vyprovokované tým, že SNR postúpila Tisovu žiadosť bez akéhokoľvek vyjadrenia. On sám vraj v tomto postupe videl „záměr, že by se Slovákům hodilo, kdyby mohli přesunout odpovědnost za Tisovu smrt na Čechy.“ Drtinu zvlášť podráždilo to, že ešte počas procesu zreteľne a dôrazne povedal predsedovi SNR, Dr. Lettrichovi: „Dostanu-li ze Slovenska, přesně řečeno od Slovenské národní rady, návrh, aby Tisovi byl trest smrti změněn na trest doživotního žaláře, já se toho návrhu přidržím a milost prezidentu republiky doporučím.“ (tamže, s. 298).

Ak Dr. Lettrich teda skutočne vedel, že k omilosteniu Dr. Tisu bolo odporúčenie Predsedníctva SNR bezpodmienečne nutné, bolo jeho záväznou povinnosťou vopred zabezpečiť, aby zástupcovia Demokratickej strany, ktorí tvorili v predsedníctve 60-percentnú väčšinu, žiadosť o milosť podporili. Jeho nedbalosť a nepredvídavosť (ak vyľúchime neochotu, ktorú mu už vtedy mnohí Slováci a Česi vyčítali), umožnili českým politikom umyť si ruky z tejto justičnej vraždy („Keď Slovákom nezáleží na záchrane života ich prezidenta, prečo by mal záležat' nám Čechom?“). To sa odrazilo pri hlasovaní. Z celkového počtu 23 členov vlády bolo na zasadaní prítomných 19 a z nich iba šesť hlasovalo za udelenie milosti: štyria Slováci (Ursíny, Pietor, Lichner a Franek) a dvaja Česi (František Hála a Jan Kopecký). V mene Komunistickej strany odmietavý postoj k udeleniu milosti s veľkým zápalom predniesol Vladimír Clementis. Netušil, že o štyri roky sa stane obeťou ľudovodemokratickej justície on sám.

Ešte v tú noc minister spravodlivosti Dr. Drtina predložil prezidentovi Benešovi väčšinové uznesenie vlády na zamietnutie milosti. Aj po rokoch všetku zodpovednosť za Tisovu smrť jednoznačne pripisoval neschopnosti Dr. Lettricha: „Návrh na udělení milosti, který jsem činil podmínkou svého souhlasu Lettrichovi... jsem nedostal

ním soudem v Bratislavě rozsudkem ze dne 15. dubna 1947 k trestu smrti, byla udělena milost. Vzhledem k tomuto usnesení vlády milost neuděluji. – Dr. Edvard Beneš.“

Rozhodnutie prezidenta Beneša bolo hneď oznámené Predsedníctvu SNR a Povereníctvu spravodlivosti. Povereník spravodlivosti postúpil správu Národnému súdu ráno 17. apríla 1947 v tomto krátkom oznámení:

„Pán prezident Československej republiky listom zo dňa 16. apríla 1947 oznámil, že Jozefovi Tisovi... milosť neudelil.“

7. POPRAVA A POHREB

Odmietnutie milosti oznámil odsúdenému Dr. Jozefovi Tisovi člen senátu Národného súdu Ľudovít Benada 17. apríla o 11.00 hod. s dodatkom, že poprava bude uskutočnená nasledujúci deň (18. apríla) o 5.00 hod. ráno. Tiso prijal správu pokojne a vyrovnane. Ostávajúcich 18 hodín svojho pozemského života strávil v spoločnosti kapucínskeho pátra Hilára Párika a svojich najbližších príbuzných. Na krátke rozlúčkové pohovor prijal aj svojich dvoch obhajcov.

O samotnej poprave sa už napísalo všeličo. Sú naporúdzi svedectvá dvoch priamych účastníkov: obhajcu Žabkaya a pátra Hilára. Menej známy je však úradný záznam, ktorý vyhotovil Ľudovít Benada, jeden z prísediacich a podľa súčasnej tlače „sudca“. Benada bol pôvodom Čech a pokiaľ išlo o jeho právnické kvalifikácie, bol absolventom jednoročného kurzu na Medzinárodnej leninskej škole v Moskve v školskom roku 1928-1929. Žabkay o ňom píše, že keď čítal Dr. Tisovi zamietnutie milosti, „nevedel rozlúštiť niektoré cudzie slová, komolil komplikovanejšie vety, mýlil sa a celý akt vyznieval trápne.“ (RAŠLA, A. a ŽABKAY, E., cit. d., s. 104). Benadov úradný záznam sa tu podáva v jeho pôvodnom znení, t. j. aj s jeho gramatickými a štylistickými nedostatkami:

„Zápisnica spísaná 18. apríla 1947 vyslaným sudcom Národného súdu v Bratislave o výkone trestu smrti povrazom na odsúdenom Dr. Jozefom Tisom.

Prítomní: Ľudovít Benada, vyslaný sudca, Štefan Vlasák, s. k. revident, zapisovateľ, Dr. Ján Puchala,

Dr. Arnošt Žabkay a Dr. Martin Grečo, obhajcovia.

Štátny zástupca konštatoval, že sa k výkonu trestu smrti všetky predvolané osoby dostavili.

O 5.15 hod. bol predvedený odsúdený Dr. Jozef Tiso, ktorému vyslaný sudca prečítal rozsudok Národného súdu, ako aj prípis Národného súdu zo dňa 17. apríla 1947, podľa ktorého, podľa intimátu Povereníctva spravodlivosti zo dňa 17. apríla 1947 bolo oznámené, že p. prezident Československej republiky odsúdenému milosť neudelil.

Na to vyslaný sudca odovzdal odsúdeného Dr. Jozefa Tisu štátnemu zástupcovi.

Štátny zástupca odovzdal odsúdeného katovi o 5.22 hod. s cieľom prevedenia výkonu trestu smrti.

Na to kat o 5.23 hod. hlásil štátnemu zástupcovi, že výkon previedol. Na to na výzvu štátneho zástupcu prítomní úradní lekári po prezretí odsúdeného o 5.30 hod. konštatovali smrť.

Na to štátny zástupca nariadil, aby mŕtvola odsúdeného Dr. Jozefa Tisu bola strážená až do doby, kedy bude určené ďalšie opatrenie.

Zápisnica po prečítaní schválená a podpísaná.“

(Nasleduje 12 podpisov vyššie spomínaných osôb. Zápisnicu nepodpísal páter Hilár, a samozrejme ani „popravčí Jozef Apfel“, ktorý za svoju prácu dostal od správy Štátnej väznice Krajského súdu sumu 4 000 korún).

Slovenská tlačová kancelária informovala verejnosť o Tisovej poprave správou Povereníctva vnútra: „Vo štvrtok (17. apríla) oznámili Dr. Tisovi rozhodnutie o zamietnutí žiadosti o milosť. Dr. Jozef Tiso prijal správu spokojne. Potom prijal návštevy svojich príbuzných, s ktorými sa rozlúčil. Odsúdený nespál celú noc, ktorú strávil v prítomnosti kňaza kapucínskeho rádu a modlil sa s ním. Vo štvrtok do 22. hod. boli u Dr. Tisu obidvaja jeho obhajcovia, Dr. Žabkay a Dr. Grečo. Na popravu išiel odsúdený pokojne a modlil sa. Pri výkone exekúcie sa stále modlil a odpovedal po latinsky na modlitby kňaza. Na poprave bol prítomný vedúci štátny zástupca, delegovaný sudca Národného súdu v Bratislave, dvaja úradní lekári, niekoľko úradných osôb a Tisovi obhajcovia.“ (Čas, 20. apríla 1947).

pravených sa spravidla realizujú, v Tisovom prípade žiadosť bola zamietnutá, vraj, „aby sa tam hrob nestal pútnickým miestom jeho ctiteľov.“

Ján Tiso, brat Dr. Jozefa Tisu a farár v Trenčianskych Tepliciach, sa obrátil dňa 19. apríla 1947 na Povereníctvo spravodlivosti s prosbou „o vydanie mŕtvolky nebohého Dr. Jozefa Tisu s cieľom pochovania v jestvujúcej rodinnej hrobke vo Veľkej Bytči.“ Jeho žiadosť ostala bez odpovede, lebo medzitým Povereníctvo spravodlivosti rozhodlo, že mŕtvola bude v najväčšej možnej tajnosti pochovaná na Martinskom cintoríne v Bratislave. O pohrebe sa zachovala v archívoch Povereníctva spravodlivosti táto správa:

„Zápisnica spísaná na verejnom cintoríne v Bratislave, dňa 19. apríla 1947 o 1.00 hod. vo veci pochovania mŕtvolky Dr. Jozefa Tisu.

Pohreb bol vykonaný vo vyššie označenom čase na verejnom cintoríne v prítomnosti rímskokatolíckeho farára, pátra saleziánov Jozefa Staša, ktorý vykonal pohreb podľa obradov Rímskokatolíckej cirkvi s príslušnými ceremóniami.

Totožnosť mŕtvolky Dr. Jozefa Tisu pred uložením do hrobu po otvorení rakvy bola osobne na vlastné oči zistená úradne pánom Jánom Novomeským, prokurátorom Štátneho zastupiteľstva a pánom Jánom Hrivňákom, správcom väznice Krajského súdu v Bratislave, ktorí túto skutočnosť dosvedčujú.

Na to bola truhla zavretá a v prítomnosti uvedených úradných osôb zahrabaná, čo svojimi podpismi potvrdzujú.

V Bratislave, dňa 19. apríla 1947 o 1.00 hod.

(Vlastnoručné podpisy: J. Novomeský, Ján Hrivňák, Jozef Stašo)“

Ako vyplýva z dokumentácie, pohreb sa konal v úplnej tajnosti, prostredie noci a bez prítomnosti aspoň najbližšieho príbuzenstva popraveného.

Takto ľudia bez srdca, motivovaní a hnaní pomstou, vymysleli retribučné zákonodarstvo a použili ho ako nástroj, aby pod rúskom justície odsúdili a popravili prezidenta Prvej Slovenskej republiky Dr. Jozefa Tisu.

FRANTIŠEK VNUK

(Pokračovanie
z predchádzajúceho čísla)

SEPTEMBROVÉ A OKTÓBROVÉ ZJAVENIA

Dňa 13. septembra sa v doline Cova da Iria zhromaždilo znova niekoľko tisíc ľudí. Pani sa zjavila deťom a prosila ich, aby sa naďalej modlili ruženec za skončenie vojny. Tiež im sľúbila, že pri svojom ďalšom a poslednom zjavení 13. októbra urobí zázrak, aby jej všetci uverili.

O mesiac nato, 13. októbra, sa im pani skutočne zjavila. Prosila ich: „...aby ľudia postavili na tomto mieste kaplnku na moju počesť. Ja som pani ruženca. Modlite sa ruženec každý deň. Vojna sa čoskoro skončí a vojaci sa vrátia domov.“ A napokon prišiel aj sľúbený a vyššie spomínaný zázrak: svetelná šou - tancujúce slnko. A na opačnom konci Európy, v Rusku, už bolo v tomto čase, 13. októbra 1917, fakticky rozhodnuté o jeho ďalšom osude: krátko nato, 7. novembra, bolševici urobili ozbrojený puč a nastolili ľavicovú diktatúru. Noví diktátori Ruska mali skutočne eminentný záujem vojnu čím skôr skončiť, presne ako Fatimská Pani predpovedala. Potrebovali ju rýchlo skončiť, nie však z nejakých humánnych dôvodov, ale hlavne preto, aby sa mohli orientovať na vnútorné upevnenie svojej moci v obrovskom, nestabilnom a vnútorne rozloženom Rusku.

DVE HORÚCE OHNISKÁ KOMUNIZMU V EURÓPE

V r. 1917 dve najhorúcejšie ohniská nastolenia komunistického diktatúry v Európe bol Pyrenejský polostrov – Španielsko a Portugalsko, a potom Rusko. Konkrétne Portugalsko prešlo veľmi podobným vývojom ako Rusko po prvej revolúcii r. 1905. Portugalský kráľ Juan Carlo tvrdo potlačal všetky snahy o decentralizovanie jeho monarchistickej vlády. V r. 1906 kráľ rozpustil parlament a tvrdo prenasledoval všetkých odporcov monarchie. V r. 1908 bol naňho spáchaný atentát a vzápätí nato sa portugalské politické kyvadlo prekrmitlo do opačného extrém. Roku 1910 sa dostala k moci ľavicová prokomunistická vláda tzv. republikánov. Táto sa snažila o isté progresívne reformy, ale na druhej strane bola veľmi nefunkčná, vďaka vnútorným treniciam a korupcii. A vďaka svojej protináboženskej politike sa čoskoro stala veľmi nepopulárna, hlavne medzi pospolitým ľudom.

Fatimské Zjavenia sa udiali v Portugalsku v tomto veľmi citlivom období, keď Portugalsko už stálo jednou nohou v komunistickom hrobe. Zjavenia spustili lavínu ľudového hnutia, ktoré vyklíčilo úplne odspodu – od prostého, mozolnatého, zemitého ľudu. Ľudu, ktorý si naozaj zobral odkaz Fatimskej Panej k srdcu a naozaj sa modlil za hriešnikov, za skončenie vojny a za odvrátenie komunistického hrozby. A výsledky nedali na seba dlho čakať.

DIKTATÚRY V PORTUGALSKU A ŠPANIELSKU

Po 16. rokoch vnútorných trení a chaosu, spôsobených neschopnou republikánskou vládou, v r. 1926 portugalský generál Carmona zorganizoval vojenský puč a zosadil vládu republikánov. V r. 1928 nastolil diktatúru ministerského predsedu Dr.

ALOJZ BEREC

Sto rokov od Fatimských zjavení a bolševického prevratu v Rusku

Salazara, ktorá napokon priniesla stabilitu a poriadok do vnútorne rozvráteného Portugalska. Gen. Carmonovi sa takto podarila životospásna operácia, v ktorej ruský Gen. Kornilov zlyhal – vyrezanie zhubného komunistického nádoru za cenu straty končatiny.

Španielsko prešlo veľmi podobným vývojom o necelú dekádu neskôr: komunistická vláda republikánov, chaos, občianska vojna 1936-39 a napokon diktatúra generála Franca... Rozdiel medzi Portugalskom a Španielskom bol hlavne vo výdatnej pomoci Sovietskeho zväzu a jeho NKVD španielskym republikánom. A tiež v oveľa tvrdšom prenasledovaní Katolíckej cirkvi. Keď sa napokon karta obrátila v prospech Franca, Sovietsky zväz si svoju „bratskú pomoc“ aj náležite vyúčtoval – ukradol Španielsku jeho veľmi bohatý zlatý poklad.

POKRAČOVANIE NAŠICH RUSKO-PORTUGALSKÝCH PARALELNÝCH FILMOV

Treba priznať, že diktatúry Dr. Salazara a gen. Franca mali veľmi ďaleko od ideálnych. Avšak keď ich porovnáme s alternatívnou bolševickou diktatúrou a jej výsledkami, niet čo porovnávať. Španielski a portugalski republikáni a ich stúpenci pristo potrebovali tvrdú ruku a pár rokov na to, aby vytriezveli z ich socialistického opojenia. Dôležitejšie sú však výsledky.

Pre porovnanie so španielskou a portugalskou diktatúrou, premietnime si v krátkosti, čo nasledovalo po bolševickom prevrate v Rusku:

Červený teror, masové popravy (vrátane cára a jeho rodiny), bratovražedná Občianska vojna, krvavé vyvlastňovanie privátneho sektoru, ešte krvavejšia kolektivizácia, likvidácia cirkvi a búranie chrámov, hladomor, epidémie, masové deportácie na Sibír, milióny nevinných obetí, rozbité rodiny, morálna devastácia, širokopásmový alkoholizmus... A tohto všetkého ušetrili Dr. Salazar a gen. Franco svoje krajiny.

PORTUGALSKÉ A RUSKÉ KULTY A CHRÁMY

Ako som spomínal vyššie, Fatimské Zjavenia spustili lavínu ľudového hnutia. Presne, ako Fatimská Pani prosila deti, po zjaveniach nasledovali púte a masové modlenia... A napokon vybudovanie chrámu, ku ktorému sa dodnes schádzajú modliť veriaci z celého sveta. A výsledky nenechali na seba čakať. Portugalski veriaci si skutočne vymodlili to, že Prvá, aj Druhá svetová vojna obišla Portugalsko. Takisto ho obišiel komunizmus a občianska vojna (nie ako v Španielsku či v Rusku).

A ruský protiklad? Ruský bolševizmus nevyrástol odspodu, od prostých ľudí ako fatimský kult. Bol nanútený zhora pochybnými individualmi a za robotnícku triedu sa len schovával. Tak ako v Portugalsku ľudia vystavali chrám svojej Panej, v sovietskom Rusku vystavali mauzóleum Leninovi. Nechal ho síce vystavať Stalin, ale tí, čo vo svojich rituáloch rýchlo vymenili Krista za Lenina, boli obyčajní ľudia. V ktorej inej normálnej krajine sveta ľudia takto zbožštili nejakého vodcu

či politického predstaviteľa!? A k tomu všetkému ešte takéhoto bezohľadného diktátora bez škrupúl a morálky? Osnovateľa krutovlády a prototypu modernej totality, vrátane jej teroristickej mašinérie: politickej polície (Čeka, OGPU, NKVD, KGB...), pozostávajúcej z celej plejády vrahúňov a úchylných sadistov, a potom aj celej siete vyhladzovacích koncentračných táborov. Ako nejakého poloboha či faraóna Rusi mumifikovali a deifikovali Lenina, ktorý občianskou vojnou a ekonomickým diletantstvom vydrancoval, zdevastoval a vyhladoval Rusko. Človeka, ktorý nechal zničiť tie najkrajšie skvosty sakrálnej architektúry Ruska. Pritom hneď po jeho smrti v treskúcej zime r. 1924 počas celého týždňa, deň a noc bez prestania, prešiel popri jeho katafalku zástup do dvoch miliónov obyčajných ľudí, ktorí sa mu prišli poďakovať za jeho hrôzovládu. A to boli jeho súčasníci, ktorí mohli vidieť na vlastné oči katastrofálne výsledky Leninovej diktatúry. Ako hovoria niektorí Rusi: „My zbožňujeme takého vodcu, ktorý na nás vytiahne bič.“

JA SOM PÁNBOH TVOJ; NEBUDEŠ MAŤ INÝCH BOHOV...

Tak, ako si Portugalci uctili svoju Fatimskú Pani, Rusi si uctili satanský kult Lenina, ktorého mŕtvoľe sa chodilo klaňať v kilometrových zástupoch ešte 70 rokov po jeho smrti. Sami a dobrovoľne. Nikto ich tam nehnať so samopalmi. Leninov kult bola skutočná satanská religia, ktorá svojimi rituálmi prerástla hranice zdravého rozumu a ľudskej dôstoj-

nosti. A tým sa napokon stala aj terčom mnohých vtipov. No výsledky neboli veľmi smiešne. Pretože - akého boha budeš uctievať, také prídu aj výsledky. Spomínal som ich vyššie: 60 miliónov obetí komunizmu a morálna devastácia tých, čo prežili. Tento morálny úpadok sa nedá ani vyčíslit': korupcia, rozkrádanie, päťolizáčstvo, šplhúnstvo, nezodpovednosť, šlendriánstvo, alkoholizmus... Toto sú výsledky likvidácie cirkvi ako morálnej autority a svedomia národa a jej nahradenie satanským kultom Lenina.

Leninov kult bolo naozajstné bohorúhanie. Lebo Lenin bol ten, čo spustil protináboženskú kampaň, vrátane nasledovného búrania chrámov, zneuctenie ikon a relikvií, sadistických úchylností a perverzností, vrátane sadistického mučenia kňazov a rehoľníkov... Ak bolo treba robiť takéto zvrátenosti v mene nejakých „žiarivých zajtrajškov“, dovoľujem si o týchto zajtrajškoch vážne pochybovať.

BOLI BOLŠEVICI PORAZITEĽNÍ?

Rozhodne boli. Ale za určitú cenu, ktorú neboli ochotní Rusi zaplatiť. V prvom rade, na rozdiel od Portugalska, v Rusku nevzniklo spontánne ľudové hnutie, ktoré by sa bolo jasne postavilo za Boha a Cirkev, a proti bolševikom. Ako píše prof. Zubov, Rusi naleteli na bolševické sľuby, že vybudujú raj na zemi bez cára aj bez Boha. Ďalej, vojenské, roľnícke aj robotnícke vzbury proti bolševikom boli osamotené a nekoordinované. S tými sa bolševici a ich

komando vrahúňov – Čeka, ľahko postupne - jedna vzbura za druhou, vysporiadali.

Podobne treba dať za pravdu prof. Andrejovi Zubovovi a prof. Richardovi Pipesovi v tom, že Rusom sa nechcelo bojovať proti boľševikom. Občianska vojna Bielych proti Červeným nebolo žiadne širokopásmové ľudové hnutie proti boľševickej krutovláde. Bol to boj zvyškov cárskej armády proti komunistickým diktátorom, ktorí už mali pod kontrolou väčšinu armády, hospodárskeho systému a zásobovania. Prostý ľud sa držal bokom: „Nech sa len páni bijú, my počkáme v pokoji, ako to dopadne a potom sa pridáme na stranu víťaza.“ Keď sa snažili anglickí generáli pomôcť Bielym generálom pri odvodoch do Bielej armády, bolo im povedané, že povinné odvody sú nedemokratické. Zatiaľ čo Červení „dobrovoľne“ zastrelili každého dobrovoľníka, ktorý odmietol za nich „dobrovoľne“ bojovať.

VELKORUSKÝ NACIONALIZMUS

Ďalšou prekážkou v boji Bielych proti boľševikom bol ruský expanzívny nacionalizmus. Ako som spomínal vyššie, Bieli generáli Judenic, Denikin a Wrangel mali veľké problémy s odvodmi vojakov do Bielej Armády. Ich najbližší spojenci boli ujarmené národy cárskeho Ruska: Litovci, Lotyši, Estónci, Poliáci a Ukrajinci. Títo nemali v láske ani Rusov, ani Boľševikov a videli v Leninovej „Deklarácii práv národov Ruska“ historickú príležitosť na dosiahnutie nezávislosti. A boli by s radosťou bojovali proti Červeným, ale pod jednou podmienkou, že po porážke Červených, im Bieli zaručia samostatnosť. A toto neboli ochotní Bieli generáli urobiť. Pre vyššie spomínané nespokojné národy vtedajšieho západného Ruska Bieli stelesňovali hegemonne a expanzívne cárske Rusko, do ktorého jarma nemali záujem sa vrátiť. Konkrétne, na porážke Bieleho generála Denikina mal veľký podiel jeho veľkoruský nacionalizmus namierený ako proti Ukrajincom, tak proti Židom, čo aj boľševici patrične využili.

Že boli boľševici a Červená armáda poraziteľní jasne dokumentuje Poľsko-sovietska vojna a porážka Červených pred Varšavou v auguste 1920. Nečakaný zvrat v tejto vojne v prospech Poliakov vošiel do dejín ako Zázrak na Visle. Vojská poľského generála Pilsudského tu odrezali Červenú armádu nielen od Varšavy a od ich tyla, ale aj od ich plánovaného postupu ďalej na Západ – až do Nemecka.

Konkrétne, biely generál Denikin hovoril plynule po poľsky, keďže jeho matka bola Poľka. Ale ako samostatné národy gen. Denikin ani Poliakov, ani Ukrajincov neuznával. Konkordát medzi generálmi Denikinom a Pilsudským proti Červeným bol teoreticky možný. Ale pre jeho zaslepený veľkoruský nacionalizmus Denikinovi Pilsudski neveril a videl rovnakých nepriateľov v Bielych aj v Červených. Po porážke Červených pred Varšavou v r. 1920 ofenzíva Bielych s pomocou Poliakov a Ukrajincov by bola bývala úspešná. Ale za vyššie spomínanú cenu samostatnosti, ktorú neboli ochotní Bieli generáli zaplatiť. Rusko kváril rapidne metastázujúci nádor komunizmu, ale

kvôli zatemneniu mozgov veľkoruským nacionalizmom nielen Bieli generáli, ale aj mnohí obyčajní Rusi si nevedomovali, že pre záchranu Ruska bolo treba urobiť túto bolestivú operáciu.

ČO JE A ČO NIE JE Povedané VO FATIMSKOM ZJAVENÍ

Na Slovensku som sa viackrát stretol s tvrdením, odvolávajúcimi sa na Fatimu: „Rusko spasí svet...“ Alebo: „Spása sveta príde z Ruska.“ Nič také však vo Fatimskom zjavení nie je, ani som nič podobné mimo Slovenska nepočul. Je tam presne povedané toto: „...Aby sa tomuto predišlo, prídem späť s prosbou zasvätiť Rusko môjmu najsvätejšiemu srdcu a ustanoviť Sviatosť zmierenia počas prvých sobôt v mesiaci. Ak ľudstvo vyhovie mojim prosbám, Rusko sa obráti a príde obdobie mieru. Ak nie, Rusko vyvezie svoje omyly do celého sveta a spôsobí vojny a prenasledovanie Cirkvi...“

V prvom rade vo Fatimskom zjavení sa nehovorí absolútne nič o spásu sveta Ruskom. Tvrdenie, že spása sveta príde z Ruska, smrď ruským expanzívnym mesianizmom. Už sme tu mali podobné verzie: „Sovietski pracujúci sú historicky predurčení vyslobodiť svetový proletariát z okov zahŕňajúceho imperializmu.“

Tento „historicky predurčený“ rusko-sovietsky mesianizmus vylučuje akékoľvek ľudské úsilie zaň, či proti nemu bojovať. A presne v tom je ten heretický omyl. Lebo Fatimské zjavenie práve apeluje na ľudské úsilie: modlitby a pokánie. A je v ňom to veľké „AK“ (...ak ľudstvo vyhovie mojim prosbám...) Ináč povedané, na ľahu sú ľudia, vrátane Rusov, ktorí musia prosiť Boha o to, aby sa Rusko obrátilo. A nie fatalistické tvrdenie, že nie Boh, ale Rusko spasí svet (bez akéhokoľvek ľudského snaženia). A bez ohľadu na to, či svet o túto spásu Ruskom vôbec stojí. Už sme tu raz mali spásu sveta sovietskymi „spasiteľmi“. A videli sme, ako to dopadlo.

EPILOG

Jeden môj dobrý známy, ktorý prežil prevažnú väčšinu svojho života v Sovietskom zväze, sa raz podelil so mnou so svojimi dávnejšími spomienkami. Tieto sa mu vryli hlboko do pamäti, pretože zjavne nim a jeho naivnou vierou v žiarivé komunistické zajtrajšky poriadne zatriasli. Jeho spomienky sa vracali späť, niekedy do druhej polovice päťdesiatych rokov, do čias jeho jedno-ročnej brigády na severe Ruska v Severodvinskej oblasti, ktorá sa rozprestiera na východ od prístavu Archangelsk. Bol to a dodnes je nesmierne nehostinný a močaristý kraj s krutými zimami a mokkými letami, doslova presýtený mračnami dotieravého hmyzu – komárov, múch a ovadov.

Ubytovne jeho komsomolskej brigády stáli v blízkosti bývalého trestaneckého tábora, vtedy už opusteného a chátrajúceho. Ani nie desať rokov predtým tam trestanci stavali železničnú trať naprieč močaristou tundrou, ktorej súčasťou bol aj veľký železničný most. Miestni obyvatelia vraveli, že táto prekliata trať bola doslova presiaknutá krvou a vypodložená mŕtvymi telami tisícov sovietskych trestancov: „Čo že-

lezničný podval, to pomník umučeneho politického väzňa.“ Domáci obyvatelia videli na vlastné oči, ako vyčerpaní trestanci padali jeden za druhým z rozostavaného mosta do rozvodnenej ľadovej rieky. A do”orcovia na to kašľali. “Budovanie žiarivej komunistickéj budúcnosti pokračovalo neochvejne ďalej milovými krokmi”.

Náš zvedavý komsomolec sa niekoľkokrát vybral pozrieť aj do opustených zrubových barakov bývalého trestaneckého tábora. Vnútrotné steny väzenských ubytovní boli doslova posiate osobnými odkazmi väzňov, vyrytými nožmi do brvien zrubov. Boli to veľmi smutné odkazy, niektoré adresované Bohu, Iné príbuzným, manželkám, deťom či veľkému Stalinovi... Niektoré z nich boli zjavne vyryté krátko pred očakávanou smrťou pisateľa. A náš mladý komsomolec, čítajúc tieto odkazy jeden za druhým, sa tu cítil ako uprostred cintorína plného epitafov. Lebo tieto správy boli ako hlasy zo záhrobia, ktoré sa zjavne nikdy nedostali k ich adresátom. A teraz dopadli na nášho „budovateľa komunizmu“ celou svojou váhou ako ťažké výčitky svedomia, ktoré musel niesť na svojich plečiach celý zvyšok jeho života. Boli ako ťažký a zúfalý výkrik umierajúceho väzňa: „Prečo!?”

Naozaj: „Prečo!?” Človek sa nevdojak musí spýtať: Na čo to všetko bolo dobré?! Vari potrebovalo ľudstvo toto nevyčísľiteľné utrpenie na vybudovanie lepšej a spravodlivejšej spoločnosti? A kde je dnes tá lepšia a spravodlivejšia spoločnosť?! Avšak koľko tu skončilo nevinných životov? Koľko veľkých i malých ľudí s veľkými i malými osudmi?! Koľko vyplytvaného ľudského potenciálu?! Koľko veľkých vedcov a umelcov, svätcov a mučeníkov, i malých a bezvýznamných ľudí. Koľko zlomených srdiec a rozbitých rodín, koľko osirotených detí, ktoré nikdy viac neužreli svojich deportovaných rodičov...?! A koľko týchto nevinných detí potom skončilo na uliciach a bolo vzápätí nato chladnokrvne zastrelených iba preto, že sa o ne nemal kto starať...?! Vari toto boli tie „žiarivé zajtrajšky našich detí“, za ktoré ich rodičia umierali kdesi ďaleko v ľadovej tundre? A umierali tam v tisícoch ako divé zvery, ktoré nikdy nikomu nechýbali, nad ktorými nikto slzu nevyronil, ktoré nikto nepochoval, za ktoré sa nikto ani nepomodlil... Presne ako sa hovorí vo Fatimskom zjavení: “Modlite sa, znova a znova a obetujte sa za hriešnikov, lebo mnoho duší skončí v pekle. Pretože niet nikoho, kto by sa za ne obetoval a modlil.”

Ale niekto by to mal urobiť. Preto prosím mojich čitateľov, ktorí to vydržali so mnou až do konca, aby sa za tieto milióny nevinných obetí komunizmu pomodlili túto krátku fatimskú modlitbu:

O Ježišu, odpusť nám naše hriechy,
zachráň nás od pekelného ohňa
a prived' do neba všetky duše,
ale najmä tie, ktoré najviac potrebujú
Tvoje milosrdenstvo.

Z vernosti Pravde

Nedávno som čítal bájkú o optimistickej žabe. Vybírali sa raz dve žaby na cestu. Jedna z nich bola rodená pesimistka a videla všetko čierne, druhá bola nenapraviteľná optimistka, stále úfajúca. V svojej ceste prišli k jednej mliekárni, ktorá mala otvorené nízke okno. Ľahko sa im bolo dostať na okno a odtiaľ dolu do mliekárne, až sa našli vo veľkom hrnci plnom smotánkou. Ach, bol to život! Ako to chutnalo! Dali sa do roboty a pili, až sa nasýtili. Keď im to už ďalej nešlo a nechali pitie, tak začali uvažovať o situácii, každá

ovláda ohromnú väčšinu národa slovenského.

I táto väčšina si je toho vedomá, že terajšia situácia národa slovenského nie je smotánkou; vidí ťažkosti, cíti urputné borby a prekážky, lenže cíti v sebe i silu ťažkosti zlomiť a prekážky odstrániť, lebo nevidí všetko také čierne, ako sa to pozdáva, lebo nezabúda na živelnú vôľu národa, ktorý chce žiť. A táto sila pobáda väčšinu národa k práci, aby sa nepoddala a aby sa nezriekla budúcnosti. Vedie ho tá pravda, že kto sa opustí, je stratený. Preto pracuje tak horúčne na celom poli

JOZEF TISO

Dúfajme a nedajme sa!

ďľa svojej povahy; pesimistka si hlboko vzdychla, hovoriac: Beda nám, sme stratení! A pohla ešte niekoľkokrát nohami, ale opustila sa a utopila sa v smotánke. Ale nie tak optimistka. Situáciu neposudzovala za takú zúfalú, a preto všemožne začala pracovať – čapotať so všetkými štyrmi; vytrvala v tom cez celú noc až do bieleho rána, keď sa radostne zbadala, že spokojne môže už čakať, veď sedí – na hruďke masla. Čapotom utĺkla sa smotánka na maslo.

K bájke priložené bolo hneď i poučenie: Optimizmus zachránil žabu, a ďalej: Len kto sa opustí, je stratený!

O položení slovenského národa uvažujúc vážni a verní synovia a dcéry jeho, tiež na takéto dve triedy sa rozdeľujú. Položení naše je síce ďaleko od toho, aby sme ho mohli pomenovať smotánkou, ale v niečom mu je predsa podobným; v tom totižto, že každý si je toho vedomý, že takto žiť nemožno. V ďalšom posúdení situácie ale rozchádzame sa v tie dva smery, ktoré nám bájka o dvoch žabách predstavuje.

Jeden smer všetkým poukazovaním na naše pomery pospiecha k tej závierke: Sme stratení! Už nám nič nepomôže, škoda každej práce, poddajme sa osudu, utopme sa v smotánke centralizmu! So zvesenou hlavou pripomínajú: Nevieime zabrániť úpadku nášho peňažníctva pred mocným cudzím kapitálom; nie sme vstave udržať šiky našej inteligencie, ktorú vytískajú a novou nahrádzujú; nevieme udržať svojich roľníkov, aby znechutení majetky nepredali a nevstáhovali sa; nie sme v stave doma udržať robotníkov, aby hnaní žítia nevôľou nešli do Argentíny; nemáme sily zamestnávať svojich obchodníkov a remeselníkov, aby ich neúprsná konkurencia nezničila. Niet tu pomoci, - poddajme sa! Plávajme s prúdom, snáď ešte tak niečo zachránieme.

Toto je ten smer pesimistický, ktorý by už pred časom bol hotový zbraň a s ňou i všetku nádej zložiť a poddať sa na milosť – nemilosť. Že tento smer by k záhube priviedol národ, netreba sa nám len na bájkú horevedenú odvolávať.

Buď Bohu chvála, v národe slovenskom tento pesimistický smer je veľmi slabo zastúpený! Naproti tomu ale, smer ten optimistický, ktorý je vedený heslom tým, že: Len ten národ zomrie, ktorý sa sám zrieka života! –

národného dedičstva. Drží školstvo, bráni roľníctvo, organizuje robotníctvo, zastáva obchod a priemysel, usiluje sa i na finančnom poli, drží chrbát za inteligenciu a poučuje pospolitý ľud, pracuje všestranne a dúfa, že zasvitne kedysi to ráno, keď sa zbadá, že sedí tiež na – hruďke masla!

Malé sa nám zdajú tie dedinské organizácie? Bagatelizuje snáď niekto tie spolky? Alebo podceňuje snáď druhý tie dedinské školy, keď vraj stredné a vysoké školy sú nám nepravnej? Tak sa nám to snáď pozdáva, že malichernými pracovníkmi za národ sú tí dedinskí kapláni a iní pospolití hostitelia za práva slovenského národa? Pamätajme dobre na tú bájkú: tá hruďka masla sa utĺkla z maličkých gulôčiek masla, ktoré vytrvalá práca stĺkla do jednej hručky, ktorá už potom i žabku od utopenia zachránila.

Nepodceňujme žiadnu prácu dobromyseľne a bezzisťne za slobodu slovenského národa konanú! Ale opačne: buďme všade túto optimistickú náladu, ktorá nedá ľudom klesať a ktorá vzdor všetkým ťažkostiam a prekážkam pobáda čím viacerých, aby pracovali každý vo svojom okruhu toľko, koľko len môže. V ťažkom svojom položení jednu veľkú výhodu máme, totižto nepodvratnú istotu o svojom práve na svojský, autonómny život! Táto istota nech v nás udržuje optimistickú náladu, ktorá nedá klesnúť našej vôli, aby sme si právo svoje i skutočne zabezpečili. Cez všetky ťažkosti, boje a prekážky nech nám táto istota svieti sťa krásna hviezda, ktorú nasledovať chceme až dotiaľ, kým sa zloba nepoddá a právo naše v plnom rozsahu uplatnené nebude! Nasledovanie toto ale znamená: prácu a prácu a ešte raz prácu!

Neskladajme ešte zbraň, neuchľujme sa ešte na odpočinok, nezriekajme sa istého víťazstva prirodzeného práva svojho, lebo že je ešte neobrozeného poľa na všetky strany dost, že máme ešte koho presvedčať a poučať, to nám dostatočne dokazuje, že sme ešte nie pri celi. Preto nech nás len ďalej zohrieva oheň prvého oduševnenia a k vytrvaniu až do konca nech nás pobáda až kým spokojne neskonštatujeme, že istá je už pôda pod slovenským národom.

Slovák týždenník, roč. 5, 1924, č. 20 a, str. 1

- *Pochádzate z rodiny významného ruského paleontológa Petra Čudinova, ktorý bol odborníkom na permskú geologickú periódu.*

JELENA ČUDINOVÁ: - Áno, môj otec bol významným vedcom a doktorom vied. Keďže však bola naša rodina za sovietskeho režimu v nemilosti, neumožnili profesionálne sa rozvíjať. Otcovi zakázali cestovať do zahraničia, hoci to kvôli svojim výskumom potreboval. Nemohol sa zúčastňovať vedeckých expedícií. Venoval sa výskumu jašterov a ja som si ako malé dievčatko predstavovala, že loví drakov...

- *Ako svätý Juraj... Nepriazeň, do ktorej upadla vaša rodina, má však hlbšie korene.*

JELENA ČUDINOVÁ: - Ako mnohých ruských rodín, aj našej rodiny sa strašným spôsobom dotkli udalosti 20. storočia. Môjho starého otca zastrelili v Permskej gubernii roku 1938. Jeho brat zahynul počas občianskej vojny vo vojsku admirála Kolčaka. Starý otec si v tej dobe založil rodinu, mal štyroch synov. Snažil sa organizovať poľnohospodársku kooperáciu namiesto kolchozu, do ktorého nútili vstúpiť všetkých roľníkov. Chcel roľníkov zjednotiť, vysvetľoval im, prečo nemajú vstupovať do kolektívneho poľnohospodárstva. V danej oblasti je dodnes známy, veď bol vojenským korešpondentom v rusko-japonskej vojne. Pôsobil aj v Mandžusku, kde staval železnicu, bol aj pri slávnostnom prijatí posledného čínskeho cisára. Neskôr sa nechal uniesť ideami L. N. Tolstého, chcel so svojimi synmi svojpomocne obrábať zem... Z toho obdobia sa u neho zachovala skrinka so správami z Port Arthuru, Mandžuska, Peking... Teda po návrate z ciest ho fascinovalo progresívne poľnohospodárstvo, poznal najnovšie metódy zo zahraničia. Aj počas najtvrdšieho prenasledovania cirkvi slávil sviatky, za zatemnenými oknami staval zakázaný vianočný stromček, pod ktorým pripravil pre svoje deti aspoň skromné darčeky. Viete, takého človeka ani nemohli nezabiť. Bol ako všetci v našej rodine – príliš živý, príliš výrazný... Permský angažovaný spisovateľ Arkadij Gajdar (Napísal napr. román Timur a jeho družina - pozn. redakcie. Jeho vnuk je otec liberálnej ekonomickej reformy po rozpade ZSSR, pravnučka bola poradkyňou gubernátora Saakašviliho na Ukrajine.) v tej dobe hľadal, koho by mohol udať, keď mu padol do rany môj starý otec. Dedko prešiel mnohými výsluchmi a väzeniami, až sa napokon z jedného nevrátil. Bolševici mu zhabali všetko, aj vzácnu skrinku so správami z rusko-japonskej vojny. Našťastie však nezatkli jeho manželku, ktorá vyučovala matematiku, pretože bolševici mali málo učiteľov. Samozrejme, vláda našu rodiču klamala, dostali sme správu „desiat' let bez prava peregiskí“ (desať rokov bez práva na trvalý pobyt) a neskôr nám oznámili, že starý otec zomrel na zlyhanie srdca v pracovnom tábore, hoci v skutočnosti ho zastrelili. Rehabilitovali ho až roku 1956. Že je pochovaný pri Jekaterinburgu, kde bola zavraždená i cárska rodina, som sa dozvedela len nedávno. Hoci som teda svojho dedka nepoznala, jeho tragický koniec ma zasiahol. Ale ani osud našej rodiny nepredstavuje to najstrašnejšie, čo si za bolševického režimu vytrpeli ruskí ľudia.

- *Ako je možné, že sa dcéra významných prírodovedcov rozhodla zasvätiť svoj život literatúre?*

JELENA ČUDINOVÁ: - Moji rodičia boli veľmi múdri ľudia, zoznámili sa na Permskej univerzite. Tieň otcovho detstva sa však prejavil v jeho živote, často bol zachmúrený a z traumatických osobných skúseností zastával skeptické názory. V rodine bola teda zvláštna atmosféra, vždy sme cítili, že žijeme v štáte, kde sa dostali k moci nepriatelia. To som plne precítila už v detstve. Ako štrnásťročná som demonštratívne odmietla vstúpiť do Komsomolu (Komunistický zväz mládeže - pozn. red.). I moje prvé verše boli bielogvardejské. Otec mi rozumel, ale kvôli mojej mladíckej odvahe sa o mňa rodičia veľmi obávali. Báli sa mojej publikačnej činnosti, pretože v tej dobe ešte mohli za verše posadiť ľudí za mreže. To bol aj prípad spisovateľky a disidentky Iriny Ratušinskej, ktorá je dnes mojou dobrou priateľkou. Ako študentka som vedela, že Ratušinská sedí v pracovnom tábore v Mordvinsku a šírla som protestné letáky. Od detstva som sa priatelila s ľuďmi z rodín s podobným osudom, ale postupne sa k nám pridávali aj tí, ktorých režim nezasiahol, no začali chápať jeho zločinný podstatu.

- *Už od detstva sa teda u vás prejavoval literárny talent?*

JELENA ČUDINOVÁ: - Áno, od najranejšieho detstva. Ešte ako maličká som zliepala provizórne knižočky, písala do nich čmáranice a predstavovala si, že píšem knihu. Je to moja diagnóza. (Smiech.) Otcovi sa moje verše páčili, prepisoval ich na písacom stroji a odkladal si ich do archívu. Hoci sme s otcom mali často zložitý vzťah, pretože sme si boli podobní, otec ma veľmi miloval a vážil si moju tvorbu. Rodičia teda rešpektovali moje rozhodnutie, ale veľmi sa báli, že ma za to uväznia.

- *Zaiste sa obávali aj toho, že spisovateľské povolanie je pre ženu veľmi náročné...*

JELENA ČUDINOVÁ: - Ale vtedy ani nemohlo byť reči o tom, že mojím knižkám sa raz dostane oficiálneho vydania. Veď som zastávala krajné názory. Niektorí ľudia vraveli, že treba publikovať tak či tak, nehľadiac na morálne zábrany... Ja som však vravela, že za sovietskeho režimu publikovať nebudem. Vy-

„Pre spisovateľa je dôležité, aby bol kresťan. Zachová si tak svetlo, ktoré mu pomôže prekonať všetky výkyvy“

Rozhovor s ruskou spisovateľkou Jelenou Čudinovou

JELENA PETROVNA ČUDINOVÁ –

ruská spisovateľka, poetka, publicistka a dramatička.

Narodila sa roku 1959 v Moskve v rodine významných paleontológov. Jej rodinu postihol červený teror, keď jej starého otca zastrelili bolševici roku 1938 v Permskej gubernii.

Táto rodinná skúsenosť, ale najmä nekompromisné svedomie a zmysel pre pravdu, ovplyvnili smerovanie jej tvorby.

Vo svojich prózach sa venuje historickým témam ako napr. biely protibolševický odpor (Deržateľ znaka, 1993), katolícka kontrarevolúcia proti Francúzskej revolúcii (Larec, 2003; Lileja, 2006; Dekabr bez Roždestva, 2012) a ďalším témam.

Mimoriadny ohlas získala jej kniha Mešita Matky Božej v Paríži s dejom situovaným do roku 2048, ktorá bola preložená do niekoľkých jazykov a v Rusku vyšla už v niekoľkých vydaniach.

V roku stého výročia revolučných udalostí v Rusku vydala knihu Pobediteli, v ktorej zobrazuje, aký by bol svet, keby v ruskej občianskej vojne zvíťazili miesto červených bieli, a celé dejiny by sa vyvíjali inak. Jelena Čudinová je monarchistka, konvertitka ku katolicizmu. V ruskom verejnom priestore bojuje za očistenie národnej pamäti, za oslobodenie spoločnosti od prežitkov komunizmu, za návrat hodnôt do literatúry.

Udivuje svojou statočnosťou a originálnymi námetmi tvorby. Je obdarená talentom a mimoriadnou odvahou.

dávala som teda v samizdate, mala som neoficiálne večery poézie, kam chodil môj okruh čitateľov. Veď spisovateľ bez čitateľov nežije. Ani som teda nepomýšľala na kariéru profesionálneho spisovateľa. Nechcela som zľavovať zo svojich kritérií, chcela som písať pravdu naplno, bez nutnej opatrnosti, čo však nebolo zlučiteľné so sovietskymi časopismi. Tí, čo publikovali, vraveli: „Áno, áno, my vieme, aká je pravda. Ale treba urobiť aspoň maličký kompromis...“ Nuž, to je vaša voľba, a nie moja – odpovedala som.

- *Vedeli ste si vôbec v 70. a 80. rokoch predstaviť, že režim padne?*

JELENA ČUDINOVÁ: - Nevedela. Myslela som si, že nikdy neuvidím Paríž, že sa nikdy za života nedočkám vydania svojich diel – jedine ak v zahraničí pod pseudonymom. To som zvažovala krátko pred perestrojkou, keď som chcela vydať román o bielogvardejcoch v zahraničí. No zrazu prišla politická zmena, a môj román prekvapivo mohol vyjsť v Rusku.

- *Kto z ruských spisovateľov mal na vás vplyv? Kto je vám osobitne blízky tvorbou či životnými postojmi?*

JELENA ČUDINOVÁ: - Čo sa týka tvorby, ovplyvnil ma Nikolaj Gumil'ov. Mala som veľmi rada Marinu Cvetajevovú, ktorá však nemala na moju umeleckú tvorbu vplyv. Cvetajevová má totiž úplne inú poetiku než ja. Milovala som Cvetajevovú ako jej čitateľka, no Gumil'ova som milovala ako jeho žiačka. V tom je veľký rozdiel. Imponuje mi však takmer celá poézia Strieborného veku – Innokentij Annenskij, Anna Achmatovová – no skôr jej neskorá tvorba z čias stalinských represíí, napríklad Poéma bez hrdinu.

- *Je o vás známe, že upozorňujete na pamiatku zabudnutej druhej manželky a dcéry Nikolaja Gumil'ova...*

JELENA ČUDINOVÁ: - Áno, spolu so známym, ktorý pochádza z rodiny druhej básnikovej manželky Anny Nikolajevny Engelhardt, sa snažíme o pripomenutie tejto takmer neznámej druhej rodiny básnika. Ich osud je strašný. Akoby všetci považovali za vdovu po Gumil'ovovi Achmatovovú, hoci v čase jeho popravy bola už druhýkrát vydatá. Na skutočnú opustenú vdovu s dcérkou Jelenou sa zabudlo, všetci Gumil'ovovi žiaci sa zhlikli okolo Achmatovovej. Nuž, to je hypnóza silnej osobnosti. Achmatovová bola silná osobnosť a urobila zo seba vdovu po Gumil'ovovi. Skutočná vdova Anna Nikolajevna trela s dieťaťom biedu. Lenočka mala strašné detstvo a ešte strašnejšiu smrť – zomrela spolu s mamou od hladu ako 23-ročná počas Leningradskej blokády roku 1942. Zvláštne, že nijakého autora ani scenáristu nezaujal príbeh dcéry veľkého básnika, ktorá zomiera v zablokovanom Leningrade. Neuveriteľný osud...

- *Keď je už reč o básnikoch... Myslíte, že autor samotný musí mať isté morálne vlastnosti na to, aby jeho diela boli dobré, aby tvoril pravé, očisťujúce umenie?*

JELENA ČUDINOVÁ: - Nepoznám odpoveď na túto otázku. Je to zvláštne, vo mne napríklad nezanechávajú dojem ľudské kvality Anny Andrejevny Achmatovovej. Napriek tomu je však, samozrejme, veľkou poetkou. Existuje však akási miera, pod ktorú človek neklesne. Nech sa dívame na akékoľvek ne-

dotatky Achmatovovej, Cvetajevovej či Gumil'ova, nachádza sa v nich niečo krásne, niečo ľudsky veľké – ich odvážne skutky či ušľachtilosť. Myslím, že človek plne oddaný zlu nemôže napísať dobré dielo. Pokiaľ sa v ňom nachádza tá variácia, v ktorej dobro bojuje so zlom, tak tvorí. V súčasnej literatúre, ktorá sa akýmsi zvláštnym sledom okolností nazýva ruskou, však pozorujem nedostatok talentu. Neverím, že človek, ktorý je naplnený nízkosťou, môže napísať krásne veci. Tvorivý človek často podlieha rôznym lákadlám. Z vlastnej skúsenosti viem, že človeka pokúša pýcha, v mnohom je vratký a nestály. No kým si človek uchováva vo svojom vnútri akési svetlo – práve preto je pre spisovateľa dôležité, aby bol kresťan – určite môžu byť jeho verše či próza lepšie, než je jeho osobnosť. Ak je však človek plný úpadku, aj jeho diela budú úpadkové.

- *Človek, ktorému je dané od Boha, nemôže klesnúť pod spomenutú úroveň, bude ho to volať späť...*

JELENA ČUDINOVÁ: - Presnejšie povedané, žijeme v čase ploštíc – ako vravel de Gaulle. Poukazujem na to aj v mojej novej knihe Poboditeli (Vítazi). Európan môže existovať len v troch variantoch, viac možností niet – v monarchii, v diktatúre alebo v demokracii. Prečo je diktatúra zlá, vieme všetci, mnohokrát sme sa o tom presvedčili v 20. storočí. Prečo je zlá demokracia ešte presne nevieme, no je zlá preto, že potlačuje inštitúty formovania ušľachtilosti. Je to vláda peňazí. Nazývam to „teľakraciou“, vládou zlatého teľata. Teľakraci sa môžu krásne obliekať, hrať na klavíri, ovládať cudzie jazyky, môžu byť vzdelaní – ak aj nie oni sami, tak ich deti. Nikdy však nevytvoria to, čo dáva spoločnosti monarchia. Monarchia totiž dodáva nobilitu. Nie finančnú nobilitu. Bez nobility totiž ľudstvo nie je schopné života. A toho sme práve svedkami. Zdalo by sa, že krajiny, ktoré sa šťastne vyhli komunizmu, čaká blahý osud – ži, raduj sa, veď všetkého je nadostač! Čo tam však vidíme? Vznikajúci kult zvrátenosti a ďalšie nepredstaviteľné veci. Takému svetu totiž chýba nobilita. Keď niet nobility, človek nežije, začína sa rozkladať. Šľachta nie je dobrá preto, že existuje sama pre seba, ale preto, že dáva človeku schému správania. Ukazuje nám, ako si má človek počínať za rôznych okolností. Dôležité je aj to, že šľachta z pokolenia na pokolenie posielala svojich synov na vojnu. Táto pripravenosť umrieť za vlasť a za kráľa kultivovala človeka, rozvíjala ho. Preto boli muži kedysi celkom iní než dnes. Za sovietskeho režimu sa všetci usilovali vyhnúť sa službe v armáde. Dnes už síce sovietskej armády niet, no tento reflex zostal. To je veľmi smutné, pretože človek by sa mal hrdiť svojou armádou, mal by do nej vstupovať. Demokracia teda vytýkla nobilitu. Teraz vládnu svetom peniaze. Ako hovoril už zosnulý francúzsky spisovateľ z bielej emigrácie Vladimír Volkoff, Francúzsku sťali hlavu, keď sťali hlavu kráľovi. Teraz ešte sebou v predsmrtnom kŕči šklbe telo, je však len otázkou času, kedy prestane. To je jednou z hlavných tém mojej tvorby – Rusko i Francúzsko postihlo rovnaké nešťastie. Systém vytlačenej nobility.

- *Nie je nijakým tajomstvom, že máte osobitý vzťah práve k Francúzsku.*

JELENA ČUDINOVÁ: - Rusko a Francúzsko postihla totiž rovnaká katastrofa – zavraždený panovník a revolúcia. V oboch krajinách je spoločnosť rozdelená. Sú tam republikáni i veriaci

verní panovníkovi. Vo Francúzsku aj v Rusku je však veriacich a verných citeľne menej. To je kolosálny problém našich krajín.

- *Ako by ste charakterizovali okamih tvorby, moment inšpirácie, keď píšete? Možno sa v tomto čímsi odlišuje poézia od prózy.*

JELENA ČUDINOVÁ: - Nie, tento princíp sa neodlišuje. Sama som začínala ako poetka, a vlastne sa k poézii teraz opäť vraciam, možno i preto, že v mojom okolí sa objavilo veľa talentovaných autorov. Tvorba roznečuje myseľ, roznečuje obraz – úplne odnikiaľ. Začiatok jedného z mojich románov som uvidela vo sne. Proces vzniku literárneho diela je veľmi zaujímavý. Väčšinu čitateľov zaujíma Mešita Matky Božej v Paríži. Bolo to, akoby v mojom vnútri vybuchla bomba. Najprv sa objavil názov, ktorý ma raniť bolesťou. Veď okolo Chrámu Matky Božej v Paríži sa zbieha celá európska civilizácia, pravica i ľavica... Aj nešťastný historik a novinár Dominique Venner spáchal roku 2013 samovraždu práve v tomto chráme. Mešita Matky Božej v Paríži mi teda uhranula, až napokon som uvidela konečný obraz, keď sa chrám dvíha na nebesia, pretože už preň niet miesta na zemi a keď umierajú dvaja ľudia – mladý kňaz a staršia hrdinka, ktorí neopustili obliehaný chrám. Až potom sa pomaly začal odmotávať dej. Čítala som mnoho prác o mechanizme tvorby, o podstate inšpirácie, ktorá býva taká rozmanitá. No nech sa bádatelia hádajú koľko chcú, inšpirácia je natoľko jemnou materiou, že nám nie je zrozumiteľná. Viem len toľko, že keď v sebe cítim moc inšpirácie, nepochádzam to zo mňa. Je mi to dané a v hociktorý moment mi to môžu odňať späť. Kto mi to môže odňať a prečo – to neviem. No jasne rozlišujem, že ja ako človek a ja ako spisovateľka, sú dve rôzne štádiá. Hoci, samozrejme, spisovateľ vzniká zo spomenutej človečej podstaty. Existujú však aj prechodné štádiá, o ktorých sa málokedy hovorí. Z čistej inšpirácie nemožno napísať rozsiahlu knihu. Teda okrem oných minút, keď píšete a nedokážete sa zastaviť, sú aj minúty, keď si lámete hlavu a bez ustania a často bezradne pracujete na svojom diele. Holá inšpirácia teda nestačí, je nutná i námaha.

- *Platí to aj pri vytvorení literárnej postavy? Odkiaľ sa berú literárne postavy ako stvorené nové bytosti?*

JELENA ČUDINOVÁ: - Ak by som to mala zhrnúť, poézia sa nelíši od prózy väčšmi než epická poézia od lyrickej alebo baroková literatúra od literatúry klasicistickej. To všetko je tvorba.

- *Kedysi predstavovalo slovné spojenie „ruský spisovateľ“ pojem. Ako je na tom ruská literatúra dnes?*

JELENA ČUDINOVÁ: - Dnes je problematické orientovať sa v literatúre, pretože byť dobrým spisovateľom neznamena automaticky byť spisovateľom slávnym. Najlepším spisovateľom totiž nejde o komerciu a keďže úroveň inštitúcií poklesla, sledujú väčšinou už len módné trendy. Spolu s úpadkom literatúry sa znížila aj úroveň literárnej kritiky a vydavateľstiev... Ja osobne považujem za geniálnu knižku už spomenutej väzenkyne svedomia I. Ratušinskej Tieň portrétu. Je to kniha o vplyve KGB na umeleckú inteligenciu, o tom, ako fungujú mechanizmy totalitného vplyvu. Knižka sa najprv objavila v anglickom preklade, len pred desiatimi rokmi vyšla v malom náklade aj v Rusku. Nových vydaní niet – vlastne kto by ich aj čítal?

- *A čo súčasná ruská poézia?*

JELENA ČUDINOVOVÁ: - Podľa mňa dochádza k akémusi znovuzrozeniu ruskej poézie. V istý moment v 90. rokoch som presne fyzicky pocítovala, že poézia utíchla. Bol to taký smutný čas, že sama som prestala písať verše. Cítila som, že niečo mi v ovzduší na poéziu chýba. Bol to strašný, mystický pocit. Nedá sa to vysvetliť. Samozrejme, existujú zaujímaví básnici, napríklad spomenutá Irina Ratušinská. Dívam sa na nové mená, ktoré sa začínajú objavovať medzi mládežou. Zaujímajú ma napríklad, čo ešte napíše mladý talentovaný básnik Peter Oskolkov. Osobitne ma prekvapil, keď bola reč o pamiatke Borisa Koverdu, ktorý ako dvadsaťročný zastrelil v Poľsku bolševika P. L. Vojkova, jedného z vrahov cára, ktorý sa hrdil i tým, že na ruke nosil cárov prsteň. Za tento svoj čin zaplatil Koverda rokmi nútených prác v Poľsku. Biela emigrácia o ňom písala mnoho veršov, nezdaľ sa mi však talentované. Bola som veľmi milo prekvapená, keď Peter na moju výzvu napísal priam geniálne verše o Koverdovi. Ostatných mladých autorov sa bojím menovať, aby som to nezakríkla. Mám však pocit, že vyrastá nová vetva ruskej poézie, ktorá sa vracia k tradičnej forme básnictva, avšak za nových okolností.

- *Spomínali ste bolševika P. L. Vojkova. V Moskve je dodnes po ňom pomenovaná stanica metra a nie je zďaleka jediným miestom, ktoré v Rusku nesie názov po vrahoch a zradcoch. Ste známa tým, že sa angažujete v iniciatíve za premenovanie tejto stanice.*

JELENA ČUDINOVOVÁ: - Áno, je to priam boj na život a na smrť. Po tomto vrahovi z čias červeného teroru je pomenovaná stanica, pri ktorej dokonca stojí chrám zasvätený cárskej rodine a priam ako irónia stojí opodiaľ kino Varšava, nazvané podľa poľského mesta, kde bol Vojkov zavraždený. Stretávame sa však s veľkým odporom. Tieto atavizmy sovietskej éry veľmi bránia v sformovaní správnej paradigmy historického vnímania národa. Ruský národ má veľmi silne narušenú sebaidentifikáciu, prejavuje sa práve to, že sme od komunizmu trpeli viac než všetky národy – až 70 rokov, čo je celý ľudský život, počas ktorého aj mnohí zomreli nepokrstení.

- *Ako teda vnímate proces dekomunizácie spoločnosti? Stretávam sa s názormi, že v 90. rokoch sa komunistické symboly odstraňovali ľahšie, teraz sa tento proces zabrzdil.*

JELENA ČUDINOVOVÁ: - Áno, bohužiaľ, pre mňa ako pre ruského človeka je to veľmi smutná téma. V 90. rokoch totiž nedošlo iba k rozpadu Sovietskeho zväzu s obrovskou stratou pôvodných ruských teritórií, ale zároveň sa aj k moci dostali nie bieli, nie monarchisti, nie veriaci ľudia, ale už spomenutí „teľakrati“.

- *Ale postkomunistickí „teľakrati“ sú predsa bývalí komunisti...*

JELENA ČUDINOVOVÁ: - Veľmi rýchlo prevrátili kabát. Napríklad jeden z popredných predstaviteľov obdobia perestrojky, Jegor Gajdar, začínal v novinách „Komunnist“. Je vnukom toho istého Gajdara, na ktorého rukách leží krv môjho starého otca. A toto sa mi niekto snaží vydávať za bielych? Alebo B. Jel'cin má na svedomí zbúranie Ipatievského domu v Jekaterinburgu, kde bola zavraždená cárska rodina. Keď bol vo funkcii sekretára gorkomu (mestský výbor komunistickej strany, pozn. red.), na základe jeho príkazu došlo k asanácii budovy, keďže príliš mnoho ľudí si prichádzalo uctievať pamiatku cárskej rodiny. A potom sa z Jel'cina stal demokrat a antikomunista. Ako je to možné? Všetci títo gajdarovia mysleli pramálo na národ, došlo k inflácii, nikto nemyslel na podporu obchodu či sociálne slabších vrstiev. V tej dobe bola strašná bieda, a preto sa u prostých ľudí zakorenil názor, že chudoba je dôsledkom rozpadu Sovietskeho zväzu. Necháпали, že je to kvôli tomu, že k moci sa dostali zloději, a nie preto, že sa vzdali komunizmu. Potom začínajú známe spomínanie – za komunizmu ľudia poberali dôchodky, z ktorých sa dalo žiť... Samozrejme, to je pravda, v 90. rokoch ľudia umierali od hladu. Udialo sa čosi strašné, ľudia z okruhu Jel'cina si dokonca želali, nech dôchodcovia vymrú, pretože predstavujú príťaž pre rozpočet. K moci sa dostali ľudia so straníckymi lístkami vyhodenými na ulicu. Preto ako odpoveď na tieto procesy došlo v mysliach ľudí k akejsi červenej renesancii a predstave, že za Sovietskeho zväzu bolo lepšie. Ľuďom treba vysvetliť, že bieli ani monarchisti neboli ešte ani raz pri moci. Samozrejme, udiali sa i dobré veci, môžem vo svojej vlasti publikovať knihy, čo pre mňa veľa znamená. Môžem cestovať, nikto ma nezdržiava v Rusku a nesnaží sa ma dostať za mreže. Sú teda i pozitívne veci, naneslo sa však na ne mnoho negatívnych. Je preto mimoriadne dôležité pracovať so spoločnosťou, pomaličky ju poučať a privádzať k pravým hodnotám.

- *Ako teda hodnotíte Rusko 21. storočia?*

JELENA ČUDINOVOVÁ: - Spoločnosť sa veľmi zmenila. V niektorých ohľadoch došlo k veľmi dobrým procesom sebauvedomenia, za najsvetlejší moment postsovietskeho Ruska považujem návrat Krymu. Išlo totiž rozhodne o vôľu národa, ktorý na danom polostrove v absolútnej väčšine žil. Nedá sa povedať, že by si ľudia mysleli, že sa pripoja k Rusku a bude im sveta žiť. Poznali naše nedostatky, rozhodli sa však, že chcú znáť s Ruskom ruské

biedy, a nie s Ukrajinou biedy ukrajinské. Bol to moment eufórie, keď ruský národ opäť dvíhal hlavu. Často sa tie pocity radosti na Kryme z nekrvavého návratu teritória ani nedali opísať slovami. Bolo to čosi úžasné. No bohužiaľ, ďalej nasledoval nešťastný osud Novorossie ponechanej napospas svojmu osudu... Ak ešte nežijeme posledné časy, ako spisovateľ si želim obnovenie monarchie, aby sa Rusko stalo také príťažlivé, že jeho bývalé územia sa samé zatúžia vrátiť do jeho hraníc, napríklad Gruzínsko, Estónsko či Lotyšsko. Litvu nespomínam náročky, pretože Litva má tradíciu svojej vlastnej nobility. Som však odporcom sovietskej metódy násilného pripojenia území. Čo sa týka negatívnych javov, neverím v návrat Sovietskeho zväzu, to ani ekonomicky nie je možné. No kvôli ekonomickým krízam či zlodejstvu jel'cinovskej éry môže dôjsť opäť k prerozdeleniu moci a majetku akoby pomocou červeného revanšu. No to je najhorší scenár, ten ani netreba spomínať. Ktosi však vkladá veľké peniaze do popularizácie červenej idey. Z toho som veľmi ne-pokojná, veď doteraz nie je v Rusku zakázaná komunistická strana. Akoby teda Rusko zastalo na polceste. Na jednej strane oficiálnej komunistickej ideológie niet, no na strane druhej nie je zakázaná. Komunizmus padol najhorším spôsobom, lebo k moci sa dostali bývalí komunisti, ktorí všetko pokazili. A opäť z toho prerozdelenia moci môžu najviac trpieť Rusi.

Preto sa práve v roku 2017 snažím upozorňovať na tieto riziká, snažím sa pôsobiť na spoločnosť... Kresťanstvo sa totiž nevrátilo v plnej miere, plný návrat kresťanstva by znamenal predovšetkým plné odsúdenie bezbožnej, bohoboreckej, diabolskej komunistickej ideológie.

- *Bohužiaľ, aj v Rusku vidieť trend globalizácie a materialistického, ateistického života.*

JELENA ČUDINOVOVÁ: - To je celosvetové nešťastie, Rusko nie je výnimkou. Deje sa to všade. V rodinách sa vytrácajú tradície a mládež podlieha lákadlám ľahkého života. Spoločnosť peňazí je totiž veľmi komfortná. Človeku sa zdá, že môže hrešiť, že sa nemusí zväzovať takými pojmami ako česť, záväzok, láska k vlasti, či náboženská povinnosť... Ži, ako sa ti zachce – a to je obrovské pokušenie. To sa týka ruskej mládeže, ako i mládeže všade na svete. Každý s tým môže bojovať iba svojím vlastným príkladom.

- *Pri spisovateľke vášho formátu sa nedá neopýtať na jednu vec – katolicizmus. Ako sa uvedomelá ruská vlastenka dostala ku katolíckej viere?*

JELENA ČUDINOVOVÁ: - Na to existuje jasné a logické vysvetlenie. Je ňou moja koncepcia Európy ako Kristovho kontinentu. Európu vnímam ako kontinent, kam vstúpil Kristus oboma nohami – hoci sa kresťanstvo nezrodilo v Európe, ak by sa však v Európe nebolo zakorenilo, čo by dnes vôbec z kresťanstva zostalo? Jednota spoločného krvného obehu Ruska s Európou trvá, s výnimkou prerušenia napríklad počas mongolského jarma. Ruskí panovníci sa ženili s Európankami, hoci je obrovská škoda, že si namiesto katolíckych šľachtičien vybrali protestantky. Rusko sa tak pridalo na nesprávnu stranu. Konverzia nie je otázkou národnou, ale vyššou, duchovnou... Veď ak by sme tvrdili, že každý národ si má zachovať to svoje, tak by sme si ani nemohli želať obrátenie Arabov či iných národov...

- *Je smutné, že panuje animozita medzi dvoma kresťanskými konfesiami, ktoré sú si navzájom najväčšími podobné aj čo sa týka sviatostí...*

JELENA ČUDINOVOVÁ: - Áno, je to priam bláznovstvo. Keď sa mi niektorí známi sťažujú, že katolíci vždy bojovali s Ruskom, kladiem im otázku: Kedy? Odpovedajú: V období smuty. A ja im odpovedám, že podobných období smuty možno nájsť v dejinách západnej Európy, koľko sa len žiada. Bol to, samozrejme, strašný čas, ale išlo v ňom o čisto susedský spor. Susedné štáty vždy bojujú medzi sebou. Kto je silný, využíva svoju pozíciu na úkor slabšieho. A v období smuty bolo slabé práve Rusko. No potom Rusko zosilnelo a rozdelilo si s druhými veľmocami Poľsko... To sú prasto susedské a teritoriálne spory, ktoré nemajú s katolicizmom nič spoločné. Ďalej ľudia argumentujú Bitkou pri Čudskom jazere s Rádcom nemeckých rytierov. Vysvetľujem im, že tam išlo o lokálny spor, kde sa dokonca časť Poliakov pridala do vojska Alexandra Nevského. V tom čase bojovali medzi sebou i Novgorodčania a Pskovčania. Čo to má spoločné s katolicizmom? Táto bitka, na rozdiel napríklad od Bitky pri Kulikovom poli, nemala náboženský zmysel. Pri Kulikovom poli sa totiž kresťania zbavili mohamedánskej nadvlády, ak to tak môžeme povedať. Ľudia ešte argumentujú Napoleonovou armádou ako príkladom expanzie katolicizmu do Ruska. Vtedy ich

poučam, že to boli súdoby komunisti, teda akoby to bol komunis-tický vpád, veď v Moskve obsadenej Bonaparteho vojskami prišli na veľkonočnú svätú omšu iba traja ľudia! Tak teda o akých katolíkoch je reč? Aj vo svojej najnovšej knihe Pobeďteli poukazujem na ideu Svätej aliancie, ktorú sformoval náš panovník Alexander I. ako na najlepší spôsob koexistencie, keď kresťan nebojuje s kresťanom. Treba, aby sa dogmatické spory medzi katolíkami a pravoslávnyimi riešili civilizovanými, povolanými ľuďmi, a nie násilím. Rusko sa má teda orientovať na Európu, a nie na teórie euroázij-ského zväzu. Vatikán napokon nikdy osobitne neorganizoval nijakú expanziu do Ruska. Jediným zložitým a z oboch strán veľmi krutým príkladom je otázka uniátov v Haliči. Je to však natoľko ťažký moment, že sa ho nechcem dotýkať, na oboch stranách boli dobrí ľudia. Na oboch stranách dochádzalo k strašným krutostiam. No to je dané špecifickými podmienkami Haliče. Projekt gréckokatolicizmu však sám osebe považujem za správny a veľmi zaujímavý. No, bohužiaľ, tento projekt viedol práve na špecifickej haličskej pôde k inému výsledku, než aký by mohol dosiahnuť na inom mieste. No keďže Rusko je časťou spoločného krvného obehu Kristovej zeme, aj časť Rusov v sebe nosí akýsi gén latinicity, veď aj v Novgorode sa do rozkolu slúžili latinské sväté omše. Ten gén sa prejavuje. Je dôkazom toho, že ide o spoločný krvný obeh a že treba spoločnú svätú alianciu. Je preto mojou veľkou bolesťou, že východná a západná cirkev, ako dve krídla organizmu, sa rozdelili. Mojou veľkou nádejou ako kresťanky je to, že Cirkev sa raz stane opäť jednotnou. Na to, samozrejme, treba obrovský um a veľkú lásku všetkých kresťanov v tomto strašnom svete. Ale kto nám v tom bráni okrem našich vlastných hriechov? Na ceste ku katolicizmu ma teda dlho zdržiavali osobné okolnosti, dlho som balansovala medzi oboma konfesiami, kým som došla do konečného bodu... No z detstva, azda podobne ako cár Pavel I., som cítila silnú náklonnosť k západnému obradu – ako som spomenula, v istej časti Rusov, no nie u všetkých, sa nachádza onen katolícky gén. A preto sa v ruskej kultúre objavujú ľudia s podobným osudom ako som ja.

- *Prezradte ešte niečo z vašich spisovateľských plánov do budúcnosti.*

JELENA ČUDINOVÁ: - Teraz si po Pobeďteli potrebujem odpocínúť. Nie som človek, ktorý by produkoval knihy ako na bežiacom páse. Ale ak Pán Boh dá, chceta by som napísať knihu o geniálnom jeruzalemskom kráľovi Baudouinovi.

- *Vaše názory sú natoľko odvážne a originálne, že v mnohých ľuďoch akiste vyvolávajú negatívne ohlasy. Ako reagujete na nepriateľov, ktorí sa vždy nájdu okolo každého človeka, ktorý sa nebojí hlásať pravdu?*

JELENA ČUDINOVÁ: - Je to pre mňa veľmi ťažké. Lebo napriek všetkému som slabá žena s nežnou, ženskou dušou. No nebojím sa, ich údery vystojím a vediem s nimi vojnu. Nič iné mi ani nezostáva...

Zhovárala sa Katarína Džunková

Zo skicára Andreja Mišanka

JURINOVA JESEŇ 2017

13. ročník

Celoslovenskej literárnej súťaže
duchovnej tvorby
v kategóriách poézia a próza

Organizátori:
Žilinský samosprávny kraj
Kysucká knižnica v Čadci
Obec Klokočov

Hlavný partner projektu:
Fond na podporu umenia

Mediálni partneri:
Kultúra – Dvojtyždenník závislý od etiky
Tlačová kancelária Konferencie biskupov Slovenska
Kysuce – Nezávislý týždenník Kysučanov
My – Kysucké noviny
Kysucký večerník
Kysucká televízia
Televízia Lux
Rádio LUMEN

vyhlasujú

13. ročník Celoslovenskej literárnej súťaže duchovnej tvorby v
kategóriách poézia a próza

JURINOVA JESEŇ 2017

Podmienky súťaže :

- Literárnej súťaže sa môže zúčastniť každý autor, ktorého práce neboli doposiaľ knižne publikované. Výnimočne môže byť do súťaže zaradený autor, ktorý vydal svoju tvorbu vlastným nákladom, alebo publikoval knižne a jeho súťažný príspevok ocení odborná porota ako mimoriadny počin v oblasti pôvodnej duchovnej tvorby.
- Súťaž je vekovo neohraničená a určená predovšetkým pre začínajúcich autorov.
- Súťažné práce v kategóriách - poézia a próza sú duchovne zamerané a písané v slovenskom jazyku.

Súťažné príspevky musia byť pôvodné a doposiaľ nepublikované.

- V prípade ak autorovi už vyšla knižne prvotina v kategórii poézia, môže zaslať súťažný príspevok do kategórie próza a naopak.
- Každý autor môže do súťaže zaslať najviac 5 poetických resp. prozaických útvarov
- v maximálnom rozsahu 10 strán normalizovaného formátu A4.
- Súťažiaci zasiela svoje práce so sprievodným listom, ktorý musí obsahovať:
meno a priezvisko súťažiaceho, vek, kontaktné údaje (adresu, tel. číslo príp. číslo mobilu, e-mail)
- Ak zasiela viac súťažných prác, uvedie ich súpis na sprievodnom liste. Pri názve každej súťažnej práce uvádza svoje meno a priezvisko.
- Súťažné práce je potrebné zaslať na e-mail:

jurin@kniznica-cadca.sk

vo formáte textových editorov MS Word (doc.), Open Office.
Autori, ktorí nepracujú s počítačom
a nevyužívajú na komunikáciu internet,
posielajú súťažné práce v tlačenej forme (nie ručne napísané)
na adresu:

Kysucká knižnica v Čadci, Ul. 17. novembra 1258, 022 01 Čadca.
Na ľavú stranu obálky uvedú označenie „JURINOVA JESEŇ 2017“.

8. Uzávierka súťaže je 31. augusta 2017.

- Zaslané súťažné práce bude hodnotiť odborná porota, zostavená zo známych slovenských spisovateľov a literárnych teoretikov, ktorí navrhnú autorov na ocenenia v zmysle platných propozícií literárnej súťaže duchovnej tvorby v kategóriách poézia a próza JURINOVA JESEŇ“.
- Vyhodnotenie literárnej súťaže sa uskutoční v dňoch 12. - 13. októbra 2017.

Na vyhodnotenie budú pozvaní súťažiaci podľa návrhu odbornej poroty.

- Organizátori súťažné texty nevracajú späť a nebudú sa ani jednotlivito vyjadrovať k zaslaným súťažným prácam. Odborná porota sa vyjadrí iba k vybraným prácam autorov pozvaných na záverečné vyhodnotenie súťaže.

Literárnu súťaž z verejných zdrojov podporil
Fond na podporu umenia.
Spolufinancovanie zabezpečil Žilinský samosprávny kraj.

(Pokračovanie z 1. strany)

Vo svojich diplomatických správach môže kritizovať politické javy a prejavy a môže odporučiť určité zákroky. Keď mu jeho nadriadený úrad tieto zákroky schváli, potom má postupovať podľa diplomatického protokolu, t. j. v mene svojej vlády predložiť protest alebo nesúhlas vláde štátu, v ktorom je akreditovaný. Tam by mala jeho povinnosť končiť.

Slovenská verejnosť má porozumenie pre pocity pána veľvyslancu, pre jeho sklamanie, smútok, zdesenie, znepokojenie, ale diplomatická etiketa ho viaže reagovať zdržanlivo a konať profesionálne.

Vie si niekto predstaviť, že by sa niečo podobné odohralo v Izraeli?

Onedlho – 30. júna – tomu bude 25 rokov, čo zomrel izraelský ministerský predseda Jicchak Šamir a to by mohla byť vhodná príležitosť usporiadať vedeckú konferenciu o jeho rozsiahlej, pestrej a často kontroverznej politickej činnosti. Ako by reagovala izraelská verejnosť, keby proti takémuto podujatiu otvorene vystúpil s protestom švédsky a francúzsky veľvyslanec v Tel Avive, poukazujúc, že Šamir ako člen teroristickej skupiny Stern Gang zorganizoval zavraždenie Mierového sprostredkovateľa Spojených národov v arabsko-izraelskom konflikte Folke Bernadotteho a jeho pobočníka plk. André Serota v septembri 1948? Alebo keby britský veľvyslanec vyzýval izraelských historikov, aby konferenciu bojkotovali, lebo Stern Gang zavraždil britského ministra pre Stredný Východ v Kahíre v novembri 1944. Alebo keby nemecký veľvyslanec s veľkým znepokojením poukazyval, že v roku 1955 Šamir dirigoval operáciu Mossadu Damokles, ktorej cieľom bolo zavraždiť nemeckých odborníkov, ktorí pracovali v Egypte na raketovom projekte. A čo všetko by sa dalo povedať o ďalšej teroristickej organizácii Igrun Zvai Leumi, ktorá v júli 1946 vyhodila do povetria celé krídlo jeruzalemského hotela King David, pri čom zahynulo 91 britských, arabských i židovských civilistov a vojakov. Alebo o masakre vyše 100 nevinných obyvateľov palestínskej dediny Dayr Yasin v apríli 1947.

Yitzhak Šamir bol v očiach cudzincov vrah a terorista, na polapenie ktorého bola vypísaná finančná odmena, ale v očiach svojich súkmeňovcov bol hrdinom. Jeho teroristická minulosť mu nijako neprekážala, aby v rokoch 1986-1992 zastával najvyššiu politickú funkciu štátu Izrael, predsedu vlády. Diplomati v Tel Avive to všetko dobre vedia, ale oni sa nevtávajú v histórii štátu Izrael, lebo by to bol faux pas a izraelská vláda by ich pravdepodobne označila ako „personae non gratae“ a žiadala ich odvolanie.

Rozhorčenie pána veľvyslancu je nielen nevyhnuté, ale je aj plné falošných obvinení a nesprávnych údajov. Poukážem len na niektoré:

1. Hovorí, že medzi šiestimi miliónmi Židov, „ktorí boli zavraždení nemeckými nacistami a ich spojencami...“, bolo aj 100-tisíc slovenských Židov. Nuž, to by sme si museli tých Židov niekde požičať, pretože na Slovensku nikdy toľko Židov nebolo. Podľa sčítania ľudu ku dňu 31. decembra 1938 žilo na našom území 87,487 Židov. A hoci žili na Slovensku, nie všetci z nich boli slovenskí Židia. Nechcem tým nijako zmenšovať tragédiu, ktorá postihla našich

samostatného Palestínskeho štátu nie je o nič horší, ako bol židovský terorizmus v boji za samostatný izraelský štát. („We used terrorism to establish our state. Why should we expect the Palestinians to be any different?“ – Podľa správy agentúry Reuter z 11. septembra 1997.) Keby niekto niečo podobné povedal o Izraeli u nás, to by hneď vyšetrovali orgány NAKA a naše mienkotvorné médiá by ho ukameňovali.

3. Pán veľvyslanec obviňuje prezidenta Tisu z tých najhroznejších hriechov a označuje ho za „vojnového zločincu“. Písal som o tom už viackrát, ale zopakujem to v krátkosti znova: Tiso nebol

nachádzali aj niekoľko slovenských politikov Dr. Tiso, Dr. Ďurčanský a ďalší. Komisia podrobne prešetrila každé meno a spomedzi navrhnutých uznala za vojnových zločincov 24453 osôb a vylúčila asi 12000 osôb. Zoznamy vojnových zločincov s podrobným popisom ich zločinov možno nájsť v britských archívoch (National Archives, Kew, London), kde príslušné zväzky zaberajú niekoľko dlhých políc. Obal s menom Dr. Jozef Tiso by sme medzi nimi hľadali márne.

V archíve sa nachádza aj štatistický prehľad tohto obšiahleho dokumentačného materiálu, z ktorého sa možno dozvedieť národnostné rozvrstvenie vojnových zločincov. Je

odborníci na medzinárodné právo, trestné právo, históriu a politické vedy, ale aj ľudia s tradičným európskym zmyslom pre spravodlivosť a objektívnu pravdu.

4. Rovnako nespravodlivé a krivé je aj obvinenie, podľa ktorého „slovenská vláda počas Tisovho režimu, ktorý v tom čase vládol na Slovensku, verejne a nadšene spolupracovala pri popravách slovenských občanov židovského pôvodu“. Toto si prezident Tiso a členovia slovenskej vlády ozaj nezaslúžia, pretože „Tisov režim“ bol v tomto ohľade jedinečnou výnimkou na európskom kontinente: na území Slovenska, ktoré bolo pod kontrolou prezidenta Tisu a slo-

Faux pax izraelského diplomata

židovských spoluobčanov, ale faktom je, že v národnom zmysle slovenskí Židia do roku 1945 boli u nás zriedkavosťou. Poukazuje na to, napríklad, aj britský konzul v Bratislave, ktorý ešte aj v roku 1947 (vo svojej správe z 3. januára 1947) s netajeným prekvapením informuje britské ministerstvo zahraničia: „There are strictly speaking, practically no Slovak Jews; the Jews in Slovakia are mostly of Magyar origin with some German, Polish, Ruthenian and Balkan Jews as well.“ (Pravdupovediac, slovenských Židov prakticky niet; Židia na Slovensku sú väčšinou maďarského pôvodu a tiež aj nemeckí, poľskí, rusínski a balkánski Židia – British Archives (predtým: Public Record Office, London), FO 371/68503/N 1167).

2. Prečo pán veľvyslanec pokladá každú akciu a každý výrok, ktorý nevyhovuje jeho predstavám, za fašizmus, prípadne neofašizmus a antisemitizmus? V tomto svetle vidí historika Martina Lacka, Ľudovú stranu – Naše Slovensko, jej poslancov a voličov. Má to znamenať, že určité ľudia a určité názory sú a priori neprijateľné a pre národ smrtonosné, zatiaľ čo iné sú nekritizovateľné a nedotknuteľné? Podstatou demokracie je predsa pluralita názorov, ich vzájomná konfrontácia v osobných debatách, za okrúhlym stolom, v univerzitných posluchárňach, pri vedeckých stretnutiach. Takto je to aj v Izraeli a takto by to malo byť aj na Slovensku. V Izraeli vdova po zavraždenom ministerskom predsedovi Jicchakovi Rabinovi, Leah Rabin, môže povedať, že palestínsky terorizmus s cieľom vydobytia

a nie je vojnovým zločincom! Definícia vojnového zločincu bola právno-pojmovo presne vymedzená. Spojenecké vlády už v októbri 1943 ustanovili v Londýne Komisiu Spojených národov pre vojnové zločiny (United Nations War Crimes Commission – UNWCC), ktorá mala úlohu zhromažďovať a zostavovať listiny vojnových zločinov. Po dôkladných úvahách a debatách Komisia špecifikovala 33 činov, ktoré sa klasifikovali ako vojnové zločiny. Okrem toho vymedzila aj pojem zločinov proti ľudskosti a zločinov proti mieru. Páchatelia týchto zločinov sa označovali ako vojnoví zločinci.

Práca komisie sa rozbehla naplno po skončení vojny v r. 1945. Komisia zriadila osobitný výbor (tzv. Committee I), v ktorom pracovali vybraní reprezentanti všetkých spojeneckých štátov. Česko-slovenská vláda vymenovala do tohto výboru piatich zástupcov (Ečer, Fanderlík, Mayr-Harting, Neumann a Zeman). Výbor mal pobočky a úradovne v 18 štátoch, ktorých vlády mali podľa uvedených kritérií predložiť zoznam osôb podozrivých alebo obvinených z vojnových zločinov. Komisia potom rozhodovala, ktoré z predložených osôb majú byť zaradené do kategórie vojnových zločincov. Česko-Slovensko predložilo komisii 1557 mien. Boli medzi nimi i Slováci a Česi, ale prevažnú väčšinu tvorili občania nemeckej a maďarskej národnosti.

Od decembra 1944 do 31. marca 1948 výbor (Committee I) predložil 60 zoznamov, ktoré obsahovali vyše 36000 mien. Na zozname, ktorý predložila česko-slovenská delegácia, sa

medzi nimi: 22 409 Nemcov, 1 204 Talianov, 402 Bulharov, 363 Japoncov, 62 Maďarov, 9 Albáncov a 4 Rumuni. Medzi menami sa nenachádza ani jedna osoba slovenskej, alebo „československej“ národnosti, teda ani Tiso, ani Ďurčanský, ani Tuka, ani Mach.

Záverom teda možno autoritatívne tvrdiť, že česko-slovenské úrady sa síce usilovali dostať na listinu vojnových zločincov aj Dr. Jozefa Tisu, ale neuspeli. Činy a konanie obvinených osôb vyhodnocovali totiž ľudia, ktorí boli nielen

venskej vlády, nebol za celý čas trvania I. Slovenskej republiky popravený ani jeden človek! V tom istom čase, v rokoch 1939-1945, bolo vo Veľkej Británii popravených za politické zločiny 68 osôb. Dokonca aj neutrálne Švajčiarsko popravilo za politickú a hospodársku špionáž 33 osôb. Napriek nátlaku zvnútra i zvonka Slováci odmietali pozabovať ľudského života rovnako svojich občanov ako aj cudzincov. Ani v takých situáciách, kde sa vyskytli prípady, že za spáchaný zločin ako

Kresba: Andrej Mišanek

velezrada alebo dezercia k nepriateľovi a zákon vyžadoval uložiť trest smrti. Tam už nebolo možné uniknúť litere zákona, a tak sa trest smrti vyniesol. Hneď na to však nasledovalo omilostenie, a trest bol pozmenený na dlhoročný, alebo doživotný žalár.

Tiso a jeho vláda nepopravovali, ani nespolupracovali pri popravách, oni omilostovali! Bohužiaľ, keď súdili ich protivníci, tam nebolo milosti. A čo je ešte bolestnejšie, niet pre nich milosti a uznania ani po dlhom čase, keď by už mali vychladnúť všetky vášne zloby a krvilačnej pomsty.

5. Pán veľvyslanec ďalej tvrdí, že „Tiso sa pre svoje politické aktivity dostával do sporov aj s Vatikánom.“ Nuž, ak boli nejaké „spory“, rozhodne nešlo o kapitálne disciplinárne alebo vieroučné nezhody alebo nedorozumenia. Dr. J. Tiso bol vždy poslušným synom Cirkvi a veľmi mu záležalo na dobrom pomere medzi ním a Sv. stolicou. Vo Vatikáne dobre vedeli, čo Tiso robí a Tiso dobre vedel, ako Vatikán hľadá na jeho činnosť. Keby bol Vatikán čí len mierne naznačil, aby sa Dr. Tiso vzdal prezidentského úradu, Tiso bol pripravený okamžite sa podriať želanu Vatikánu.

O postoji Vatikánu zreteľne hovorí aj oficiálne vyjadrenia k procesu a poprave Dr. Tisu. Internuncius Msgr. Forni intervenoval v jeho prospech u pražskej vlády a keď aj napriek všetkému úsilu bol popravený, vatikánsky denník L'Osservatore Romano (z 20. apríla 1947) takto komentoval udalosť: „Smerodajné hlasy na Slovensku ako aj

mimo Slovenska (t. j. vo Vatikáne – FV) vyslovovali pevnú dôveru, že rozsudok smrti nad D. Tisom nebude vykonaný, aj keby bol bývalý prezident odsúdený na smrť. Či je už táto poprava spravodlivým potrestaním vinníka, ako sa tvrdí na jednej strane, alebo je politickou pomstou, ako hovorí strana druhá, jedno je nesporné: skutok lásky by bol podstatne prispel k vnútornému zjednoteniu Čechov a Slovákov. Zatiaľ čo národy sú unavené vojnou, nenávisťou a rozdeľovaním, tento výkon rozsudku, bohužiaľ, ohrozuje vzácne možnosti uspokojenia mysli v Česko-Slovensku. Poľutovaniahodná je plodnosť nenávisť, keď každý, kto sa cíti dotknutý, sa usiluje za utŕžené zlo odplatiť vo zvýšenej miere... Okolnosť, že sa nebral nijaký ohľad na kňazský stav popraveného – stav, ktorý je vždy posvätný aj u previnilca – nemôže nevyvolať hlbokú ľútosť u všetkých veriacich.“

O týždeň neskôršie sa Vatikán vrátil k poprave Dr. Tisu znova a vo vysielaní Vatikánskeho rádia (28. apríla 1947) sa takto vyjadril: „Ako martýr svojej lásky k vlasti Dr. Jozef Tiso, ktorý ostatne zomrel veľmi pekne a ako kňaz vnútorne veľmi dôstojne – hoci aj spôsobom smrti kňaza nehodným – bude žiť ďalej v slovenskom národe. Tomuto nezabrání nijaké tendenčné písanie v domácej a svetovej tlači. Prípady Dr. Jozefa Tisu a články o ňom v tlači ukazujú, akou farizejskou sa stala dnešná naša doba. Nám nič nezabrání, aby sme kňaza Tisu kresťanský nezahrňovali do svojich modlitieb. Lebo Ten, ktorý súdi jeho i nás, je Boh.“

6. Pán veľvyslanec je veľmi znepokojený aj z toho, že „túto akciu organizoval a zastrešoval nitriansky biskup, teda oficiálny a dôležitý člen Katolíckej cirkvi na Slovensku.“ Vyčíta Katolíckej cirkvi, že „obhajuje vojnového zločinca, ktorým Tiso je.“

Je naozaj poľutovaniahodné, že pán veľvyslanec vidí v postoji Katolíckej cirkvi a biskupa Judáka k osobe Dr. Jozefa Tisu prejav akejosi podvratnej činnosti, ohrozenie politickej stability Slovenska alebo dôvod znepokojenia. Nie je to tak. Katolícka cirkev sa k celej záležitosti takto stavia preto, lebo dosiaľ ešte neprepadla ideologickej zaujatosti a povojnovej nenávisťnej hystérii, ktorá už dávno mala zaniknúť, ale v niektorých kruhoch prežíva dodnes. Biskup Judák iba pokračuje v tradícii slovenských biskupov, ktorí sa ozvali na obranu pravdy či už spoločným listom adresovaným Slovenskej národnej rade v januári 1946, alebo odpoveďou pútnikom v Altöttingu v máji 1996. Autormi týchto listov boli ľudia, ktorí poznali Dr. Tisu zblízka, sledovali jeho politickú aktivitu bezprostredne, vedeli, ako o ňom zmýšľala pospolitý ľud. Kto je hodnovernejším svedkom a meritórnejším sudcom Tisovej činnosti: slovenskí katolícki biskupi, či historik, ktorý prestal byť členom Komunistickej strany, keď ona prestala byť všemocnou štátostranou a keby zlopovestná Štátna bezpečnosť nebola zanikla v roku 1989, bol by jej spolupracovníkom dodnes?

Tu by sa žiadalo, aby si pán veľvyslanec rozšíril svoj optický záber a korigoval svoj

jednostranný prístup k realite. Odsudzovať vedeckú konferenciu bez toho, že by sa bol najprv oboznámil s obsahom príspevkov, ktoré na nej odzneli, nesvedčí o objektivite, ani o morálnej zodpovednosti vysokého diplomata. Prečo tá neochota pripustiť, že v Tisovom konaní bolo aj čosi dobré, záslužné a chvályhodné a práve toto zostáva natrvalo zakorenené v srdciach vďačného slovenského ľudu. Keby mali slovenskí biskupi konať podľa rady „zdesených“ host'ov svojej krajiny, spreneverili by sa svojmu povolaniu a svojim povinnostiam voči Bohu a im zvereného veriacého ľudu.

7. Od novembra 1940 do marca 1942 prebiehal na Slovensku tichý ale urputný zápas o dušu národa. Skupina okolo predsedu vlády Dr. Vojtecha Tuku sa usilovala uviesť do života slovenskú verziu národného socializmu, zatiaľ čo skupina okolo prezidenta Dr. Jozefa Tisu obhajovala domáce a národné tradície. V januári 1941 Dr. Tiso v svojom povestnom príhovore k tajomníkom Ľudovej strany verejne odsúdil pokusy o importovanie cudzích ideológií na Slovensko: „My nemáme príčinu, aby sme sa prefarbili a preorientovali... my máme svoj vlastný kresťanský a sociálny program a budeme ten uskutočňovať... Nám nové prúdy nemôžu priniesť nič nového, my sa nemusíme nič učiť od druhých a odkukávať náš program od susedov.“

V marci 1942, keď už bolo isté, že tento zápas sa skončil porážkou pro-nacistickej skupiny, nemecký vyslanec H. E. Ludin vo svojom prejave na manifestácii Karpatských

Nemcov v Kežmarku sa hrubo vyjadril na adresu Dr. Tisu a jeho skupiny. Hovoril, že „Slováci nezorganizovali svoj štát, aby ho dali do rúk farárom. Nemeckej ríši nie je príjemné, keď musí zasahovať do slovenských vnútorných vecí, a je jej ľahostajné, akí ľudia, či presnejšie, ktoré mená ovplyvňujú vývoj, či na čele štátu stojí pán X., alebo pán Y. Má však a musí mať záujem na tom, aby to boli ľudia, u ktorých niet najmenšej pochybnosti o priateľstve k Ríši.“ Dr. Tiso v tom videl nepríjemný útok na seba a slovenské kňazstvo. Nevedel však, ako protestovať, pretože to by muselo ísť cez ministerstvo zahraničia, kde šéfoval Dr. Tuka. Okrem toho vyslanec Ludin bol diplomaticky opatrný a vo svojej útočnej reči nespomenul nijaké meno. A vtedy jeho osobný tajomník Dr. Karol Murín navrhol napísať Ludinovi súkromný list. List potom Dr. Murín osobne odniesol na nemecké vyslanectvo. Ludin si uvedomil, že zašiel príliš ďaleko a v krátkej súkromnej odpovedi sa asi po týždni pokorne prezidentovi ospravedlnil. Asi o mesiac neskôršie, keď sprevádzal Dr. Tisu do Berlína, mu opäť vyjadril svoju ľútosť slovami: „Oh, keby som len nebol nikdy vyslovil tie slová v Kežmarku!“

Prípady H. E. Ludina ukazuje, že aj vyslanci sa dopúšťajú omylov a prešľapov; niekedy z nedostatočnej informovanosti, inokedy z prehlavnej túžby polichotiť davu, alebo byť „politically correct“. Charakteristickým znakom pravého diplomata-gentlemana je ochota priznať svoj omyl a odčiniť ho gavalierskym gestom ospravedlnenia.

FRANTIŠEK VNUK

Vážená redakcia!

Prijmite moju pripomienku k článku vo Vašom časopise:

V čísle 7/2017 (3. apríla) dvojtýždenníka KULTÚRA vyšiel článok Odozva popravy Jozefa Tisu v dobovej spoločnosti. K tejto dobovej spoločnosti sa hlásim aj ja, Hedviga Závodská, narodená 10. augusta 1930. V pohnutom roku 1947 - v dobe odsúdenia Dr. Jozefa Tisu som mala 17 rokov.

Bývali sme na Tehelnom poli. V ten deň, o ktorom chcem hovoriť (presný dátum si nepamätám), som sa pohybovala ako obvykle v blízkosti dnešného tenisového klubu. Bolo už neskôr popoludní. Tento priestor ešte nebol tak husto obstaný ako dnes, takže nič neprekážalo, aby bolo dobre vidieť až na Trnavskú cestu. Videla som - z môjho pohľadu - veľký zástup ľudí, smerujúci von z mesta. Poponáhľala som sa k nemu a pridala som sa. Bolo jednoduché pridať sa, lebo zástup nebol nijako zvlášť organizovaný. Svitlo mi, že to je asi pohrebný zástup ľudí, ktorí chcú byť

prítomní pri pohrebe prezidenta nášho prvého samostatného slovenského štátu. A ľudia mi to aj mlčky prikývli. Kráčali sme potichu, smutne smerom k Martinskému cintorínu.

Niekdže v blízkosti KHES (Krajská hygienicko-epidemiologická stanica) sme zbadali, že sa k nám blížila policajti na koňoch. Zástup sa akoby obrátil a šiel naspäť - nastal akýsi zmätok. Ale potom som policajtov nevidela, asi niekde zahli. A zástup pokračoval v ceste. Čo sa stalo nakoniec - ako sa táto udalosť skončila, na to sa už nepamätám, ani som sa to nedozvedela. Dala som sa na cestu domov. I keď bolo dva roky po vojne - už pred zotmením bolo treba byť doma.

Tieto udalosti sa mi vryli do pamäti - na to sa nedá zabudnúť.

Som rada, že jestvujú noviny, kde sa tak otvorene a pravdivo hovorí o udalostiach, ktoré sme oplakali, ale nemali by byť zabudnuté.

S úctou

HEDVIGA ZÁVODSKÁ, Ing.

Kedysi si s nimi vedeli poradiť

Princ Eugen Savojský bol známy vojvodca, ktorý mal významný podiel na úspešných bojoch proti tureckej invázii do Rakúska. Zvíťazil nad Turkami v celom rade bitiek, najprv to bolo veľkolepé víťazstvo pri Zente v roku 1697 a svoje posledné víťazstvo dosiahol presne v rovnakom dni o dvadsať rokov neskôr v bitke pri Belehrade, čo bol jeho najväčší vojenský triumf.

Eugen Savojský mal pri Belehrade k dispozícii 60-tisíc vojakov - mnohých však sužovali choroby a boli totálne vyčerpaní. Druhej strane tam prišlo na pomoc obrovské vojsko, ktoré spolu s tureckou posádkou v Belehrade zovrelo Rakúšanov do kliešti. Situácia pre rakúske vojsko vyzerala beznádejná. Viacerí jeho veliteľia žiadali princa Eugena, aby za takých okolností radšej vydal rozkaz na ústup. Avšak ten volil a pre-

sadil iný postup: udržať pozície, veriť a čakať. Potom za tmy a hustej hmlý dal povel na útok. Moment prevrpenia zaučinkoval a Turci sa dali na ústup, ktorý sa zmenil na bezhlavý útek. Vojaci rakúskej armády nemali s úhlavnými krutými zákernými nepriateľmi zľutovanie (tak ako v minulosti žiadne zmilovanie Turci neprejavili voči iným, veľmi často i bezbranným, i úplne nevinným ľuďom) a masakrovali nepriateľských vojakov, ktorí nestačili uniknúť...

Čas trhol oponou dejín. Písal sa rok 1805. V Bratislave sa „usalašili“ napoleonovské vojská. Tunajší obyvatelia ich museli na vlastné trovy ubytovať a zásobovať potravinami. Keď tieto vojská odchádzali koncom roka na bojisko pri Slavkove, vznikol problém, vojaci 12., 15. a 21. pluku totiž nevrátili zapožičané veci ani

poskytnutú posteľnú bielizeň. Francúzsky komisár Thomas sa bránil tvrdením, že uvedený problém zapríčinili židia, lebo vojakov navádzali, aby im to všetko predali... Tzv. „stály výbor“, ktorý riadil chod mesta v situácii, keď cudzie vojská prekročili hranice vtedajšieho Uhorska, ihneď rázne zasiahol. Predvonal si zástupcov mestskej židovskej obce a prikázal im, aby všetky takto nadobudnuté veci dotyční priniesli do dvanástej hodiny nasledujúceho dňa na určené miesto pod sankciou, že pri neuposluchnutí príkazu budú zatknutí a do ich príbytkov budú nastahovaní francúzski vojaci.

Naši predkovia si vedeli poradiť! To je odkaz aj pre našu generáciu, aby bola schopná uhájiť si autoritu i brániť si svoje územie a svoje hodnoty pred akýmkoľvek deštruktívnym pôsobením!

JÁN DANCER

KULTÚRA

Dvojtýždenník závislý od etiky
Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava
Telefón: 0911 286 452
Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.
IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: Július Binder – Šéfredaktor: Teodor Križka – Cena jedného čísla je 1.50 € – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickú adresu: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko pfredplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164,

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Ked' sme v septembri roku 2015 začali v KULTÚRE uverejňovať naše biblicko-jazykové reflexie, za základ našich úvah sme si určili exegeticko-sémantické skúmanie príslušného biblického textu, ako aj jazyka, z ktorého a do ktorého sa má tento text prekladať. Tlačou uverejňovať naše úvahy sme sa rozhodli najmä preto, že naša snaha o prípadnú spoluprácu s cirkevným Magistériom v tomto ohľade sa nám ukázala ako nie dosť reálna. Preto uvedené kritériá sme v doterajších našich reflexiách občas i pripomínali, aby si ich uvedomovali a brali k srdcu aj cirkevní odborníci, ktorým by práca s posvätným textom mala byť najvyšším cieľom ich obligátne duchovného života. A preto zodpovednosť i ťarcha tejto práce by mala ležať predovšetkým na ich pleciach. A radi by sme sa boli o tom aj ubezpečili, aby sme sa mohli laicky oslobodenejšie cítiť od takejto zodpovednosti. Lenže pri zamýšľaní sa nad touto reflexiou, začali sa nám zvlášť silne vnučovať i pocity, vyplývajúce zo známej bibliofilskej maximy, že i knihy mávajú svoje osudy: „Habent sua fata libelli“, ba že i každý na čítanie určený text tiež môže mať takýto osud (fatum suum habere potest)! Tento osud totiž závisí najmä od ich zrozumiteľnosti a obsahovej spoľahlivosti, preto zodpovednosť zaň nesieme aj my, ich autori.

V našich predchádzajúcich reflexiách ešte stále narážame na problém historicky nepresnej, a teda i vecne pomýlenej interpretácie súdneho procesu s Ježišom Kristom (čiže Mesiášom), ktorého židovská Veľrada zákerne lživou obžalovala z hrdelného zločinu pred Pontským Pilátom, prefektom židovskej provincie Judey. Obžalovaný Ježiš sa ho mal dopustiť tým, že sa vydával za židovského vládu (de rege Iudaeorum), na čo „židia“ – ide o biblický výraz na označenie „stratených synov domu Izraelovho (Jakubovho)“, asi využili aj ten Ježišov známy predveľkonočný vstup do Jeruzalema. No v skutočnosti tento akt nebol prejavom uvedenej politickej aspirácie. Práve naopak! Dalo by sa ho skôr pokladať iba za prejav Ježišovej symbolickej rozlúčky s duchovne zmareným Jeruzalemom, ako tesne završujúcej sa súčasťou jeho verejného účinkovania, začatého Jánovým krstom v rieke Jordán. Tu sa božsky nevinný Ježiš-Mesiáš solidarizoval, ba až celkom stotožnil s hriechne a tragicky padlým ľudstvom, aby toto svoje verejné účinkovanie o pár dní svojou krížovou cestou na Golgotu vykúpiteľsky čo najúčinnejšie ukončil smrťou na kríži, ako jeden z najväčších hriešnikov tohto sveta!

Ak sa teda Ježišov súdny proces začal obžalobou vydávania sa za „židovského vládu“, kľúčovým pojmom záznamu súdneho pojednávania tých čias, teda 39. rok prvého storočia nášho letopočtu, bolo latinské slovo REX, s významom vládu alebo vládca – ale zároveň z neho aj odvodený názov vláduského územia, čiže REGNUM, ktoré práve v hore uvedenom čase prebiehajúceho súdu platili len vo význame VLADÁR a VLADÁRSTVO. Toto pokladáme za zvlášť dôležité zdôrazniť a neprehliadnúť, lebo asi od 9. stor. n. l. k pojmu REX pribudlo ešte akoby jeho synonymum i slovo KRÁL, utvorené z fonematickej prešmyčky krstného mena posledného rímskeho cisára Karola Veľkého – „Karl(a) der Grosse“ (Karl/Kral). A takáto prešmyčka ako dôsledok všeobecne jazykového javu sa neskôr prejavila v stredoeurópskom jazykovom priestore slovanských národov okolo 8. až začiatku 9. stor., ktorej výslednú lexikálnu podobu podmienil fonologický charakter príslušníkov týchto jazykov, čiže v slovenčine – král,

v češtine – král, v poľštine – król, a v prevzatí aj do susednej maďarčiny, v modifikovanej podobe – király.

Novovzniknutý pojem „král“ sa však po smrti Karola Veľkého (†814) významovo (sémanticky) začal v administratívnej praxi kombinovať s heslom „rex“, čo by sa teda malo dotýkať až obdobia stredoveku. Konkrétne by mohlo ísť aj o poslednú fázu života vládu Veľkej Moravy – Svätopleka, a teda i završujúce sa 9. storočie. Lebo podnet na zavedenie tohto nového označenia vláduskej moci najskôr mohol vzísť z hlavy tohto veľkomoravského panovníka, ktorý sa týmto zaliečavým gestom mohol snažiť nakloniť si politickú priazeň Frankov pre svoju opúšťajúcu ríšu, odkiaľ jej neustále hrozilo to najväčšie nebezpečenstvo.

No existenciou slova „král“, spájajúceho sa so slovom rex, utvorila sa ďalšia možnosť tzv. kontaminácie pojmov, na ktorej negatívne dôsledky sme upozorňovali už v predchádzajúcej reflexii, a zvlášť v súvislosti s rozborom

JURAJ CHOVAN REHÁK

Biblicko-jazykové reflexie IX.

stredovekej kresťanskej modlitby „Actiones nostras...“ (Činy naše...). Lenže tentoraz ide o spájanie sa dvoch pojmov i spoločensky rozdielne a silne determinovaných vzťahov, sémanticky ovplyvňujúcich trvalosť ich vyváženej komutativnosti (že by napríklad pojem vládu bol stále totožný s pojmom král, a naopak). Takže tu už nejde o sémanticky kompatibilnú kontamináciu pojmov, ale skôr o ich antagonistickú interferenciu!

A tak v preklade biblického textu Vulgáty Jánovho Evanjelia (Jn 18, 36) latinský pojem rex naši biblisti vnímajú už len ako král, celkom upustiac od pojmu vládu. A prešlo to i na heslo regnum, keď už aj vo všetkých našich latinsko-slovenských slovníkoch, vrátane toho podľa nás najspoľahlivejšieho – Wžentkova, medzi jeho možnými ekvivalentmi našli by sme už iba termín „kráľovstvo“ („vladárstvo“ akoby úplne vypadlo zo spoločenského slovníka)! Táto slovníková situácia by teda mohla našich prekladateľov azda aj ospravedlniť, keď i lexikografi pri zaraďovaní slovníkových hesiel rex a král prehliadli vedecky obligátnu požiadavku rešpektu aspoň klasickej „jednoty času a priestoru“. Preto už aj vo všetkých biblických textoch s touto tematikou syntagmu Ježiš-vládu nájdeme len vo spojení Ježiš-král. Ale pomoc historicky nedeformovane pochopiť uvedený biblický text, aby sme sa vyhli tragickému nedorozumeniu, môžu poskytnúť aj evangelisti, na čo v tejto reflexii chceme ešte poukázať.

Na židovské udanie prerokúvanej kauzy, že Ježiš Nazaretský sa vydáva za židovského vládu, treba zdôrazniť, že sám Spasiteľ zhrnul svoju zápornú odpoveď do týchto troch obsahovo gradujúcich viet: „Moje vládustvo nie je z tohto sveta“ (regnum meum non est de hoc mundo), „Keby moje vládustvo bolo z tohto sveta, moji služobníci by sa určite bili, aby som nebol vydaný židom“ (si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent, ut non traderer Iudaeis). – Ježiš tu teda nepochybne odmietol pripisovanú mu aspiráciu na akékoľvek pozemské vládustvo, ale odmietol najmä zvrátenosť židovského udania, že práve on, objekt extrémnej nenávisť židovskej Veľrady, a s ňou spolčených skupín, chcel by sa stať

vládrom Židov! Lenže z nášho pohľadu problematika Ježišovej odpovede na hore udané previnenie sa mohla zauzliť Pilátovým možným nedorozumením, že Ježiš pod pojmom vládustva „z iného“, než „tohto sveta“ mohol mať na mysli konkrétny svet svojej rodnej Galiley, teda nie Judey (kde sa súdny proces konal) a už vôbec nie dajaký nadpozemský, čiže abstraktný svet (čomu Pilát možno asi ani nerozumel). Preto vyšetovaný Spasiteľ pokladal za potrebné svoju odpoveď doplniť, a preto doložiť touto tretou vetou: „Moje vládustvo sa však netýka ani tohto času“ (nunc autem regnum meum non est hinc), a pri tomto dôvetku Ježiš už ani nemal na mysli prefekta Piláta, no katecheticky len svojich nasledovníkov a budúcich vyznávačov.

Týmto novým prekladom hore citovanej latinskej vety nadväzujeme na naše predchádzajúce upozornenie, že latinský výraz HINC podľa lexikografa Wžentka sa môže chápať nielen vo význame miestnom, ale i v časovom. Lenže všetky

obsahom citovaného textu. Neberie sa tu do úvahy ani ten najjednoduchší fakt, že pojem král a s ním súvisiaci termín vládustvo v čase súdneho procesu s Ježišom ešte nemohol prísť do úvahy, ale čo je z právnej a logickej stránky ešte oveľa vážnejšie, upúšťaním od pojmu vládu ako kľúčového slova tejto kauzy, zastiera sa i právna kompatibilita židovského udania Ježišovej aspirácie stať sa „židovským vládurom“! Čiže problém nevyplýva len z holej rozdielnosti názvov král a vládu, ale aj z ich sémanticko-časovej inkompatibility, lebo pojem král sa v stáročnej náboženskej praxi stal už aj termínom nábožensko-duchovným. A tak vecná čiže skutočná biblická problematika, či Ježiš je kráľom alebo vládurom židovským, sa tu už prezentuje pod vplyvom úplne rozdielnych súvislostí.

A toto Ježiš odmieta nielen podľa správne znejúceho latinského textu, ktorý sme už publikovali i v predchádzajúcej, ôsmej reflexii, ale aj ústami evangelistov Matúša (20, 28) a Marka (10, 45), pričom obidvaja evangelisti zhodne

vládu, a vyslovili aj svoj osobný príklon k sympatickejšiemu pojmu král, ako znie v porovnaní s oveľa chladnejšie znejúcim slovom vládu. Lebo na pojem kráľa v súvislosti s menom Ježiš sa už nadviazalo i mnoho emotívne rozličných prívlastkov a epitet, ktoré sa k nemu pridávali pod vplyvom pôsobivých náboženských slávností, najmä litánií. Tu by však nemali pripadať do úvahy len milšie pôsobiace zretele pojmu král' pred pojmom vládu, keď vecne, a teda aj právne nemala by sa strácať zo zreteľa surovosť údajného „hrdelného zločinu“, ktorý židovská Veľrada proti Ježišovi lživou zakomponovala práve do pojmu vládu! Lebo uprednostnenie tohto pojmu pred aj nám sympatickejšie znejúcim pojmom král' by v tejto súdnej kauze nezapadlo ani do sémanticko-právnej kompatibility tohto udania!

Takže tu nejde len o nehistorickú či akoby iba módnejšiu aplikáciu pojmu král, ale čo je oveľa vážnejšie, ba i právne nepochopiteľnejšie, že

zdôrazňujú, že Ježiš neprišiel, aby sa mu (ako vládurovi či kráľovi) posluhovalo, lebo prišiel na svet, aby on sám slúžil. Toto Ježišovo završujúce záporné stanovisko k tejto veci vyjadril aj evangelista Ján (18, 37): „Ja som sa na to narodil a na to som prišiel na svet, aby som vydal svedectvo pravde“. A tou pravdou bolo a je svedectvo evanjelia. Preto Ján evangelista týmto veršom s Ježišovou zápornou odpoveďou vo svojom Evanjeliu hneď nadviazal na toto Pilátovo konštatovanie: „Tak predsa si vládu“ (keď si myslel, že ak Ježiš odmieta byť vládurom „z tohto sveta“ čiže z Judey, na čo autori terajších chybných prekladov do Ježišových úst vložili len svoje vlastné, pomýlené, ba až úplne zvrátené slová: „Tak je, ako hovoríš, som vládu“! Avšak jasnou odpoveďou na tento holý nezmysel, pomýlene vložený do úst Spasiteľa, je aj uvedený citát z tohto Jánovho Evanjelia, prečo Ježiš (ako zoslaný Mesiáš) musí a musel odmietnuť akýkoľvek mu pripisovaný politický či administratívny titul pozemského „funkcionára“! Pretože on nezostúpil na túto zem plniť politické úlohy, a už vôbec nie dajaké svetovládne aspirácie jediného, hoc aj „vyvoleného národa“. Prišiel totiž splniť Boží plán obnovy ľudskej spásy, stratenej pádom prvých rodičov z podnetu Zlého v raji.

Nuž pokladali sme si za svätú povinnosť upozorniť, ako by v uvedených súvislostiach mal vyznieť správny preklad onoho textu, ktorý sa, vulgo dicto, doterajším biblistom podarilo obrátiť hore nohami aj tým, že politické slovo vládu vymenili za vzletnejší pojem král, ktorý svojimi poeticko-náboženskými atribútmi dostal prednosť pred nábožensky sterilným pojmom vládu. Týmto činom sa však ovplyvnilo aj odvedenie pozornosti od právne nastolenej problematiky. A na to akoby pristúpil i sám vyšetovaný Ježiš, ktorý s'aby opomenul svoje čerstvo vyslovené výhrady proti židovskému udaniu svojich politických aspirácií, vzápätí na Pilátovo konštatovanie vice versa prítaká – „Tak je, ako hovoríš, som král“!

A tak náš rozdielny názor na pojmy vládu a král nevyplýva len zo zdanlivo osobnej sympatickosti, ako to vnímajú i niektorí naši čitatelia, čo nám dali najavo i svoj nesúhlas s uprednostnením pojmu

zo súdneho konania vypadlo jasne pomenovanie Ježišovej represívnej kauzy, že každý, „kto sa vydáva za židovského vládu, protiví sa cisárovi!“ A práve v tomto zmysle tu nastoľovaný pojem kráľa možno chápať ako právne od veci, lebo židovské udanie Ježišovej viny sa striktné viaže na jeho politickú aspiráciu „židovského vládustva“, a teda aj s jej potenciálne spojeným odbojom proti Rímu!

A toto všetci biblickí historici (naši i zahraniční) už celé stáročia prehliadajú! Preto sa stalo, že aj Pilátovi právne od veci vložili do úst otázku, či Ježiš je „kráľom židovským“, keď v Pilátovom slovníku pojem král' v tom čase ešte známy byť nemohol, a keď práve ňo skôr mohol prísť do úvahy len ten „represívny“ pojem vládu, hoci túto „represívny“ spočiatku si ešte ani Pilát nevedomoval. Pripomenuli mu ju až na nádvorí vládunej budovy pokrikujúci židia: „Ak tohto prepustiš, nie si priateľom cisárovým“ (a išlo o cisára Tiberia). – A práve tieto skutočnosti uvádzame na pripomenutie si ešte podstaty veci zo záveru našej predchádzajúcej biblickej reflexie, kde súveki i súčasní biblisti nedeformujú latinské znenie biblického textu Vulgáty iba tým, že do Pilátových úst vložili nesprávne označený objekt i subjekt krivo udanej súdnej kauzy (s Ježišovou aspiráciou na židovského „vládu“) – keď tu je ešte konfúznejšia skutočnosť, že naši prekladatelia i do Spasiteľových úst vložili výrok, z ktorého vyplýva, ako si ním Ježiš zjavne protirečí! Lebo po jeho predchádzajúcom odmietaní udania, že by mal byť židovským vládurom, napokon toto krivé obžalobné udanie potvrdí! Lenže tu sa naši i zahraniční prekladatelia dopustili veľmi hrubej chyby tým, že vyšetovaný Ježiš s falošným atribútom vládu (z prvej polovice prvého storočia) pomýlene presunuli do čias novoveku, teda situácie už osláveného Ježiša s terajšími, poeticky i vecne nepochybnými atribútmi kráľa. A po takomto časovom odstupe storočí z celého tohto biblicky vecného dialógu napokon urobili takmer virtuálnu záležitosť.